

PROSVETNI DELAVCI

LIST DELAVCEV V VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNIH ZAVODIH

LJUBLJANA, 12. JANUARJA 1973
LETO XXIV. — ŠTEVILKA 1

O PROBLEMATIKI ASISTENTOV V VISOKOŠOLSКИH ZAVODIH

Dopolnjeni statuti — porok za boljši položaj

Nerešeni problemi, ki ovirajo normalno delo in napredovanje asistentov v visokošolskih zavodih, so spodbudili izvršni odbor za znanost in visoko šolstvo pri republiškem odboru Sindikata delavcev družbenih dejavnosti, da je pred nedavnim povabil na razgovor asistente iz ljubljanskih in mariborskih visokošolskih zavodov. Iz obširne razprave povzemam nekaj ugotovitev in nakazanih problemov, ki jih bodo morali pristojni dejavniki nemudoma reševati, zlasti še zato, ker neugodno vplivajo na njihov socialni položaj in s tem na kakovost dela.

Asistenti so povabili izvršni odbor, naj se aktivno vključi v prizadevanja za čimprejšnje rešitev kadrovskega problema, ki so v neposredni zvezi s stanovanjsko politiko, z možnostmi napredovanja v stroki ter s politiko nagrajevanja po opravljenem delu. To so bistveni problemi; za rešitev le-teh bi se morala, bolj kot doslej, zavzeti tudi širša družbena skupnost, predvsem pa seveda temeljne

organizacije združenega dela — ob podpori vseh strokovnih ter družbeno-političnih organizacij v kolektivih. Pri tem je bilo poudarjeno, da v samoupravnih aktih, zlasti v statutih posameznih šol, niso dovolj natančno opredeljena določila o nalogah in pristojnostih teh družbeno-političnih in strokovnih asociacij, manjkajo pa tudi natančnejša določila o položaju posameznih strokovnih skupin, npr. asistentov. Od tod izvirajo razne deformacije na področju nagrajevanja (neenako vrednotenje pedagoške enot med asistenti in učitelji, neustrezna merila za ocenjevanje kakovosti dela asistentov, neplačano delo v laboratorijih itd.) napredovanja, stanovanjske politike in drugo.

Podobno je ugotovila tudi strokovna skupina, ki je pri republiškem odboru Sindikata delavcev družbenih dejavnosti razpravljala o osnutku stališč komisije za proučitev statutov visokošolskih zavodov oblikovanih ob pregledu statutov posameznih zavodov. Tudi ta sku-

pina je ugotovila, da bi statuti visokošolskih zavodov in njihovih združenj morali vsebovati natančnejša določila o nalogah in pristojnostih posameznih strokovnih ter družbeno-političnih organizacij znotraj temeljne organizacije združenega dela. Kljub ugodni oceni prizadevanj samoupravnih organov v visokošolskih zavodih, da bi čim bolj uredili svoje akte ter jih prilagodili zakonu o visokem šolstvu ter ustavnim dopolnilom, so sindikati predlagali, naj komisija vključi v svoja stališča še predlog, da bi statuti jasneje določali in opredeljevali tudi vlogo posameznih institucij, ki delujejo znotraj zavoda, samoupravni akti skupnosti visokošolskih zavodov pa naj bi natančneje opredelili svojo vlogo in naloge glede koordinacije dela ter angažiranosti.

Poleg teh splošnih pripomb so predlagali še dopolnitev statutov tako, da bi se univerzitetni učitelji bolj uveljavljali pri znanstveno-raziskovalnem delu ter pri permanentnem idej-

no-političnem izpopolnjevanju. Doseči bo treba večji vpliv porabnikov kadrov in drugih interesentov na vsebino in organizacijo dela v visokošolskih zavodih in se zavzemati za smotro uporabo laboratorijev ter opreme. V statutih naj bi dopolnili tudi določila glede racionalizacije mreže posameznih študijskih smeri in študija v njih; v ta namen naj bi uvajali sodobne študijske sisteme, učne metode, tehnike ter oblike — v skladu s pedagoškimi, psihološkimi in didaktičnimi načeli. Prav tako ne bi smela izostati določila o permanentnem izobraževanju diplomantov posameznih šol. To izobraževanje naj bi organizirale matične šole po programu, ki bi nastajal ob sodelovanju šol in temeljnih organizacij združenega dela, v katerih ti kadri delajo. Sindikati menijo, da je treba v samoupravnih aktih visokošolskih zavodov odpreti možnost, da si vsi sposobni pridobijo najvišjo izobrazbo. Hkrati se je treba dogovoriti za enotna vpisna merila ter za enotna merila za preverjanje znanja in sposobnosti. Posebej je bila poudarjena potreba po ureditvi statusa študentov, njihovega pravnega, socialnega in samoupravnega položaja v procesu izobraževanja, njihovega delovanja zunaj šole idr. V statutih bi moralo biti tudi natančneje opredeljeno, kakšne naj bodo pristojnosti posameznih interesnih skupnosti do visokih šol. Podrobneje naj bi tudi opredelili naloge in pristojnosti, ki jih imajo delegati širše družbene skupnosti v samoupravnih organih visokošolskih zavodov. Ta naj se skladajo z ustavnimi dopolnili ter intencijami razvoja visokošolskega študija pri nas.

S. PEVEC

Vzgajamo z dejanji

Vsak dan slišimo in beremo o pomembnosti napredne vzgoje in materialistične ideološke usmeritve, o nujnosti vzgajanja k poštenim socialističnim družbenim odnosom.

Poslušamo, beremo — pa nemočno gledamo našo mladino ter se pritožujemo nad njo: kako ji manjka delovne vneme, kako misli bolj na denar kot na socialistične družbene odnose in kako je največkrat ravnodušna, ko ji govorimo o znanstvenem marksističnem pogledu na svet. Od kod ta ravnodušnost, ki se lepi na misli in čustva, kot blato na čevlje ter človeku onemogoča vsakršno dejavnost?

„Kot partijec se zavedam, da storim največ za vzgojo mladih, če svoj prosti čas posvetim njihovi tehnični vzgoji. To je moje področje. Tu sem doma. Z usmerjanjem in poučevanjem na tem področju jim lahko dam mnogo več kot z morjem besed, pa četudi bi te bile same po sebi najbolj vzgojne in najbolj napredne. Mladi čutijo mojo predanost delu za dobro nas vseh in lahko trdim, da nobeden od tistih, ki jih je delo v tehničnih kroških zares pritegnilo, ne hodi pota brezcilnosti, lenobe, takšne ali drugačne iztirjenosti.“

To so besede učitelja tehničnega pouka — človeka, ki s svojim delom in zgledom usmerja mnoge mlade ljudi ne le v šoli, temveč tudi zunaj nje. Vzgaja jih s svojo poštenostjo, ljubeznijo, predanostjo delu in napredku. Prepričljive so besede izrečene ob delu: „Za socializem, kjer naj imajo vsi ljudje možnost živeti človeku dostojno življenje, je potrebna poleg solidarnosti, poštenja, napredne miselnosti in delavnosti tudi visoko razvita tehnika. Ta rešuje ljudi pretiranega, ubijajočega dela, ki jemlje delavcu čas in moči ter s tem tudi možnost za izobraževanje, sodelovanje v družbenem dogajanju, za kakršnokoli razmišljanje sploh. Prosti čas ni namenjen samo zabavi — potreben je za človekovo duhovno rast, za iskanje smotrov, svojega mesta v družbi, za opravljanje tistih dejavnosti, ki so človeku v srečo in veselje.“

Opisani učitelj tehničnega pouka in njegova dejavnost sta primer, kako vsak od nas vzgaja mlade člane naše napredne družbe z delom na svojem področju, s tistim delom, ki ga opravlja pošteno, vestno in z vso ljubeznijo. Besede, izrečene ob delu, so kot cvet na jablani: iz takega cveta bo zrasel sad. Zgolj besede pa so kot cvetje, razmetano po cesti: njegova usoda je, da ovene in da ga poteptajo.

Marksistično zavedne, napredne ljudi vzgajamo s svojim delom, ob delu in z uvajanjem v delo.

NEŽA MAURER

Zamrznitev osebnih dohodkov

V zvezi z racionalizacijo stroškov za osebne dohodke tudi v prosveti, je uredništvo zaprosilo tovariša Vinka Kastelica, predsednika Sindikata delavcev družbenih dejavnosti, da nam odgovori na naslednje vprašanje:

— Sprejet je bil zakon o zamrznitvi osebnih dohodkov v negospodarstvu in nekaterih drugih dejavnostih. V tem zakonu je predvidena možnost določene odmrznitve osebnih dohodkov. Ustrezno mnenje o tem morajo dati tudi pristojni sindikalni organi.

Več osnovnih in drugih sindikalnih organizacij šolstva še sprašuje, kaj bo v tej smeri storil sindikat?

VINKO KASTELIC:
— Ta zakon je bil sprejet v zvezi s skupščini v okviru osta-

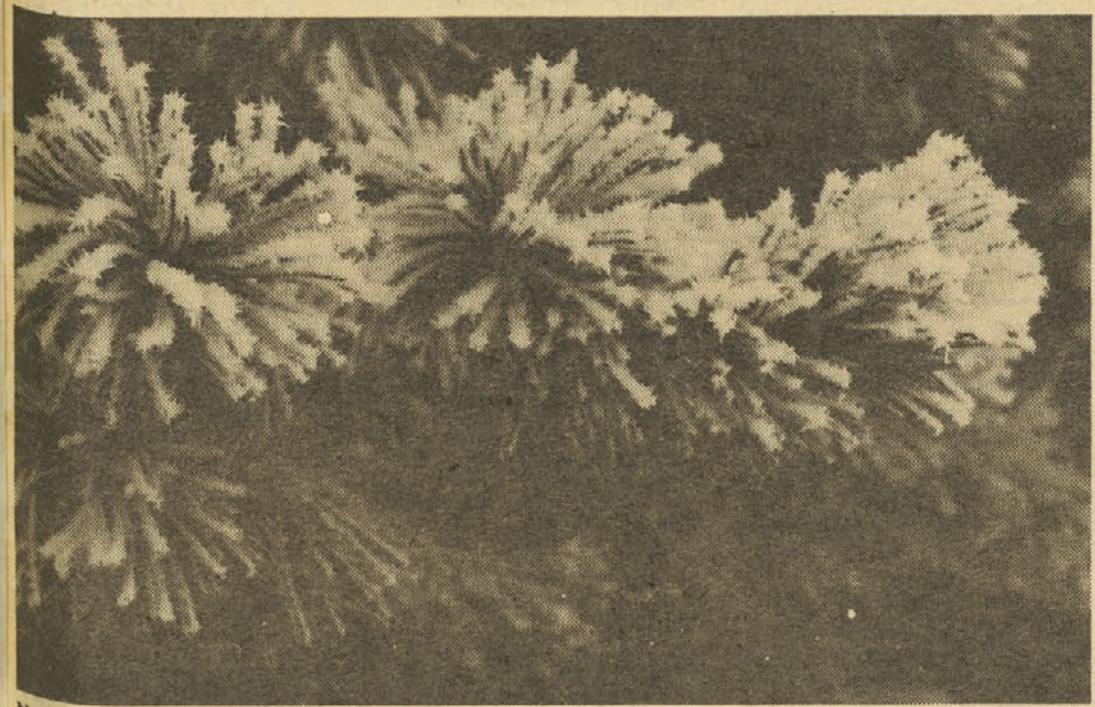
lih stabilizacijskih ukrepov zato, ker bo glede na nove že sprejete predpise v Jugoslaviji v gospodarstvu po 1. 1. 1973 prejelo 90-odstotne osebne dohodke nekaj prek 600.000 delavcev v gospodarstvu. Da bi bilo breme stabilizacije enakomerneje razdeljeno na vse zaposlene, je bil sprejet omenjeni zakon.

Po členu 7 tega zakona lahko zvezni izvršni svet po predlogu republiškega izvršnega sveta z mnenjem pristojnega sindikalnega organa odmrzne osebne dohodke za zaposlene določene dejavnosti ali za določene skupine zaposlenih v celoti ali delno.

Menim, da bo moral sindikat pri svojih predlogih upoštevati zahteve stabilizacije zaradi teškega položaja delavcev v pro-

izvodnji in enakomerno razporeditev bremen na vse zaposlene. Pri tem bodo morala biti osnovna merila in dosedanja realizacija samoupravnih sporazumov. Republiški odbor že zbira podatke in bo, upoštevajoč omenjena načela, verjetno predlagal odmrznitev osebnih dohodkov, npr.; za delavce prosvete, socialnih ustanov, milico in podobno.

Ob tem pa moramo tudi povedati, da sindikati obsojajo vsako prekoračevanje samoupravnih sporazumov in tudi vodstva tistih organizacij, ki so dneve pred sprejetjem tega zakona izkoristila za nepravilno izplačila osebnih dohodkov. Tu bodo nujne sankcije na podlagi identificiranja konkretnih primerov.

Na jasi stoji lišpava smrečica in se slovesno drži, vase zamaknjena, kot da cveti.

Foto R. Ranfl

Manj denarja — manj dejavnosti

Dobršen uvodni del nedavne seje izvršnega odbora republiške izobraževalne skupnosti so posvetili finančnemu vidiku vzgoje in izobraževanja v prihodnjem letu. Zaradi omejene denarne vsote tej dejavnosti, saj bo le za kakih 10 odstotkov višja kot v preteklem letu, je namreč postalo jasno, da marsikaterih nalog ne bo mogoče izpeljati tako, kot je bilo prvotno zamišljeno in da se bo treba odreči marsikateri akciji. Še več: napraviti bo treba, kot so predlagali, analizo, katere so tiste dejavnosti, ki jih bo treba spodbujati tudi v prihodnjem letu,

katere bodo obdržale dosedanja obseg in katere so tiste, ki jih bo treba omejiti ali zaradi pomanjkanja denarja celo začasno ukiniti. Pri starem obsegu bo treba ostati pri investicijski dejavnosti, sicer bomo napravili področju vzgoje in izobraževanja nepopravljivo škodo. Po drugi strani pa bo treba temeljito pregledati, katere dejavnosti niso nujno potrebne in jim skladno s tem znižati tudi dohodke.

V nadaljevanju seje so ob poročilu skupščinske komisije o

obravnavi statutov visokošolskih zavodov, ki so sedaj v pripravi, dali vrsto predlogov in se obenem dotaknili nekaterih konkretnih problemov in nepravilnosti izobraževanja na srednješolskih in visokošolskih zavodih. Pripombe so poslali tudi skupščinski komisiji. Med drugimi so navedli tudi to, da bi bilo treba v začetku vsakega šolskega leta v vsakem prvem letniku na srednji stopnji šolanja posvetiti nekaj časa utrjevanju in izenačevanju znanja ter tako odpraviti velik osip v prvih letnikih srednjih šol. Opozorili

(Nadaljevanje na 2. strani)

Teško je biti moder v norem svetu

Vprosveti dalje svetli svet utripa.
Vse lanske bolečine smo utopili v vinu,
v objemu lepotic, prisvojene žene...
No, lansko leto prepustili smo spominu.

Z močmi, ki niso levje, ne bogovske
- smo vztrajnost mravelj vzeli si za zgled -
vzgojili bomo topel, svetel rod,
ki le s poštenjem meril bo ugled.

Saj res, kaj svet med tem počel je?
Topove vliwa Kruppov sinko Krupp.
In Heath Evropi na veselje
za Irce je razvnel pretepa hrup.

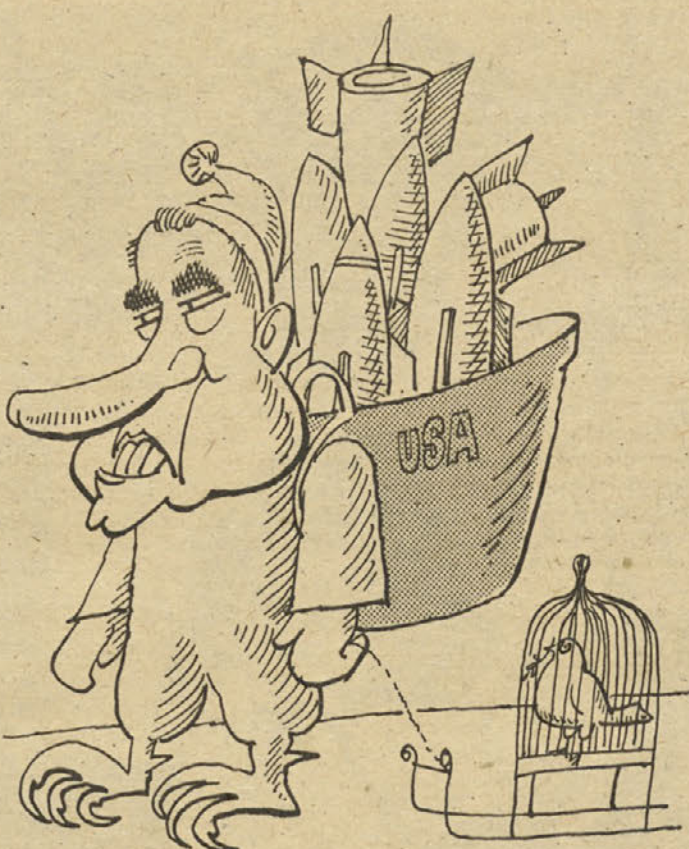
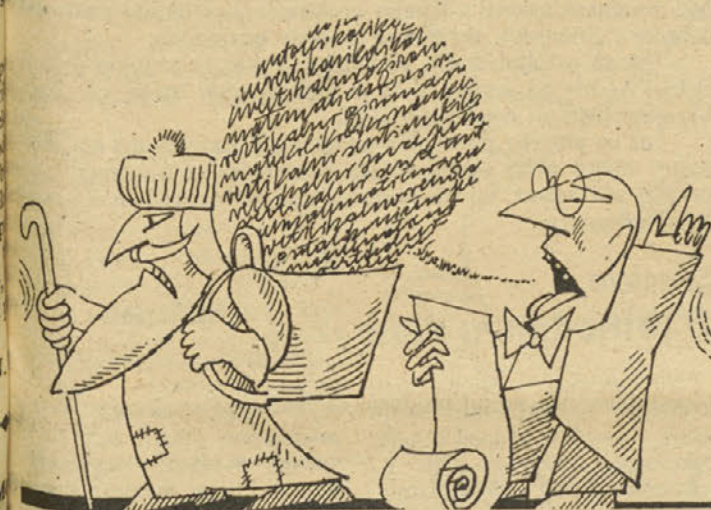
Ameriko zapeljal v greh je Nixon
in tolče s kapitanom Vietnam,
a Pentagon ihiti nad krucifiksom:
svet hoče klovn! Klovn je izbran.

Se mi stopili smo v sveta areno,
sprejeti pod pogojem v GATT.
A še brez gat imamo ceno:
za surovine mi smo rudnik zlat.

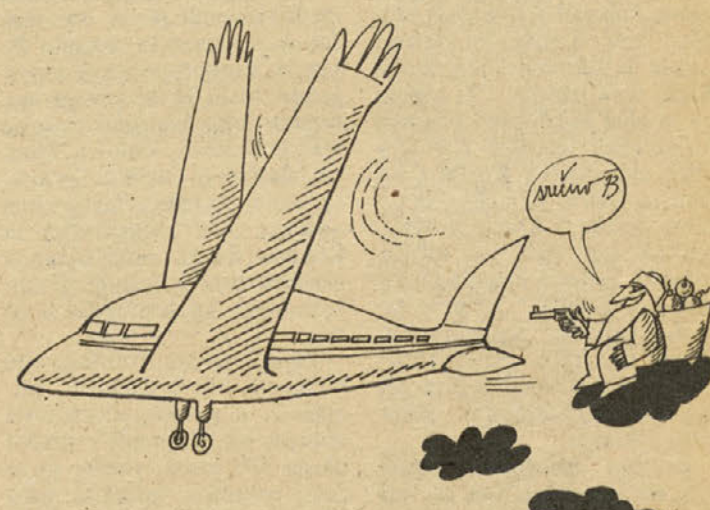
Prejeli smo olimpijsko odličje -
milijoni Veri niso v škodo.
Kdor kaj dobi, brz skrije si obličje;
za publiko že drugi grejo v modo.

Playboj Guccione nam na Krk prodira
in našim lepoticam daje kratkokrili kruh.
Za milijonarje je ta raj satira:
mi damo otok - dolar da goloti puh.

Agenti in obveščevalne službe
zdaj tu zdaj tam zakuhajo udar.
Deželice v razvoju leglo so okužbe
za komunizem, ki nekoč bo car.

Letalske ugrabitve čir so časa.
Če ni ti vseč brez novcev svet,
prisiliš Boeing, da se ti napolni kasa.
Vse bolj pirati pilotirajo življenja let.

Teško je biti moder v norem svetu,
še teže s svojo pametjo krasiti zgodovino
vendar, kdor drzen je, pritržil bo poetu:
Vsak dan je pravi - v delu za napredek in za domovino.

Pisal: IVAN CIMERMAN
Risal: STANE JAGODIČ

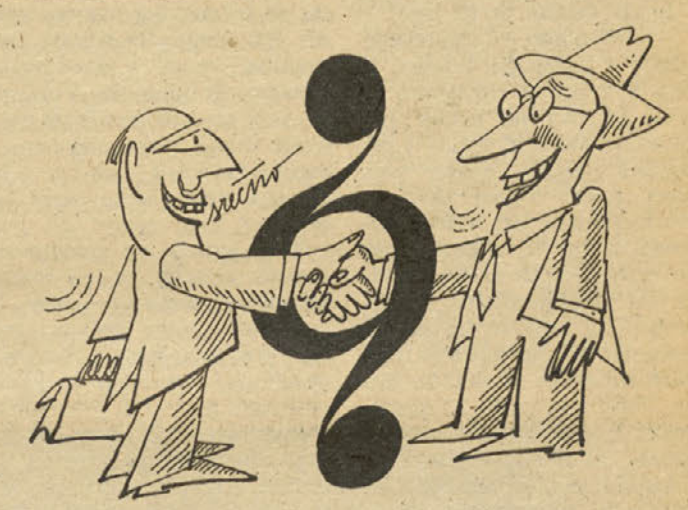
V „bajni“ Indiji in Bangladešu
sta bog in lakota politikom ušla iz rok.
Stotisoče življenj je dano v muke prešo -
iz nje pa teče kri in lijejo solze otrok.

Z Amerikancem Rus se kosa,
raketne zmaje spuščata v vesolje.
Kovačeva kobila pa ostaja bosa:
nikomur mar ni, če ljudem gre slabše ali bolje.

Že Vzhod Zahodu roko daje
in NATO zdaj pa zdaj VARŠAVSKI PAKT poboža -
a roka zmožna ni izdaje,
za hrptom stisne pest v trdoto noža.

Zdaj v svet je bil sprejet Kitajec -
atomska bombo je prodal za vizo;
že delegacije hite po kruha krajec.
Zakaj le Rus vso Azijo bi stlačil v svojo cizo?

V Arabije puščavi pesek joče:
El Fateh bije predposlednji boj,
Tel Aviv dati tuje noče!
Vsak vidi v tujem delež svoj.

Socializacija je bistvo človekove razvojnosti

Ob IV. jugoslovanskem kolokvijju o prostem času mladih 1972 v hotelih Solaris pri Šibeniku

Center za izvenšolsko vzgojo zveze društev „Naša djeca“ SRH v Zagrebu je v sodelovanju s svetom za vzgojo in zaščito otrok Jugoslavije tokrat že četrto organiziral mednarodno posvetovanje o prostem času mladih. Na prvem posvetovanju v Baškem polju 1969 so ob udeležbi znanstvenikov in strokovnjakov s tujine največ teoretično raziščevali prosti čas mladih, na drugem kolokvijju v Baškem polju 1970 so posvetili pozornost dejavnostim mladih v prostem času, na tretjem 1. 1971 v Šibeniku pa so obravnavali izredno zanimiv problem ustvarjalnosti.

V prvem delu so se posvetili teoretičnemu razglabljanju o socializaciji, kjer je zlasti dr. Rudi Supek v uvodnem razmišljanju obravnaval socializacijo človeka na osnovah samoupravne družbe. Razpravljali so o politični pedagogiki in o religiji v procesu socializacije. Ves čas je bilo čutili bistveno dilemo med individualnostjo in družbenostjo človekove osebnosti, med različnimi idejnimi odtentki empirizma in natiivizma. Lahko rečemo, čeprav tudi na kolokvijju to ni bilo dokončno izpovedano, da o dvojnosti človekove osebnosti lahko razpravljamo samo teoretično, kajti protislovnost osebnosti med njegovo posamičnostjo in skupnostjo je v bistvu neločljiva celovitost človeškega bitja proces socializacije pa imanenten proces človekovega vsestranskega razvoja, ki brez interakcij z drugimi ljudmi in skupnostjo ne more potekati normalno. Družbene znanosti bi hotele iz najrazličnejših vidikov prodreti do

nekega unikavznega obrazca o človeku in njegovem razvoju. V mnogostranski razvejanosti človeka pa ni mogoče poenostavljeno odkriti skupnega imenovalca človekove notranjosti in njegovih človečnostnih možnosti. Prav ob tem iskanju pogostokrat zaidemo bodisi v sociološke skrajnosti, prilagajanje človeka družbi in okolju, bodisi v antropološke - skrajnosti spontanega razvoja človeka samega celo nad družbeno stvarnostjo. Oboje je lahko v neki meri idealistično in špekulativno: prvo podcenjuje človeka, drugo pa ga lahko povzdiguje previsoko. Pedagogika je veda, ki bi ob spoznanjih drugih ved mogla biti najbližje tistemu iskanju skupnemu imenovalcu, ki naj pomaga razvoju optimalnih možnosti socializiranega človeka kot svobodnega posameznika in skupnostne celovitosti. Ob vsem tem išče razvojni cilj, veljaven v stvarnosti, ustrezen človekovi in družbeni biti, ki ga odkriva v danem trenutku na dediščini dosedanjega človekovega in družbenega razvoja z zavestno usmerjenostjo v nadaljnji razvoj.

Drugi del referatov in razprav bi lahko uvrstili v empirični cikel, ko je šlo za osvetljevanje prakse, skratka, za srečevanje teorije in prakse, problemov in pojavov v naši družbi in vzgoji. V tem delu so več prispevali tudi udeleženci iz Slovenije. Dr. Milica Bergant je imela referat: „Posebnosti izkoriščanja prostega časa pri disocialni mladini v Sloveniji“. Nedvomno je pozornosti vredna ugotovitev, da na izkoriščanje prostega časa ne vplivajo samo psihološki dejav-

ni, temveč precej tudi zunanji sociološki. To pa pomeni, da s spreminjanjem zunanjih dejavnikov lahko vplivamo na razvoj interesov in pospešujemo vrednejše aktivnosti mladih v prostem času. Rudi Lešnik je imel referat o vplivu nekaterih kulturno-socialnih in drugih dejavnikov na vključevanje šolarjev v prostovoljne dejavnosti. Ugotavlja, da je vključevanje odvisno od izobrazbene ravni in ekonomskega standarda staršev, od učnega uspeha v šoli, toda zelo veliko od samega odnosa šole do prostovoljnih dejavnosti in organiziranih možnosti zanje. Prostovoljne dejavnosti take, kot za danes, niso dosegle možnosti, ki smo jih predvidevali. Blaž Mesec je orisal stališča otrok do pionirske organizacije. Meni, da je za delo razrednih skupnosti še vedno značilna dominacija učitelja ali enega učenca na sestankih, množična pasivnost, malo zanimanja za zadolžitve in nedisciplinarnost, pri čemer dvomi v ustreznost sedanjega koncepta in delovnih metod.

Kolokvij je nedvomno dal dragoceno gradivo interdisciplinarne narave, pomembno za razmišljanja o spreminjanju sodobne šole, kakršno terja vedno bolj razvijajoča „učeca se družba“. Največje pozornosti so bile prav gotovo vredne teme o funkcionalnih in disfunkcionalnih vidikih socializacije v naši sodobni družbi (Sorokin), socializacija mladih v prostem času (Muradbegović), religija v procesu socializacije (Čimić), neki vidiki odnosa družbene moči in družbenih norm (Jerbić), personalizacija v procesu socializacije (Marjanović), mla-

dinske organizacije kot dejavnik oblikovanja družbenega profila mladih (Mirković - Lebel), prispevek družbeni integraciji generacije otrok (Fleancu, Romunija) itd. Kolokvij o prostem času mladih je postal pomembna, že tradicionalna oblika dela v zvezi s prostim časom mladih, posebno glede interdisciplinarnega pristopa, ki omogoča širše obravnavanje problematike, značilno pa je tudi skrbno dolgoročno načrtovanje dela. Že tokrat so se domenili za V. jugoslovanski kolokvij o prostem času mladih, ki bo septembra 1973 v Šibeniku, z naslovom Kultura mladih in prosti čas. Iskali bodo odgovore zlasti na vprašanje o družbenih osnovah, naravi in smislu kulture mladih; mladi med tradicionalno in množično kulturo; materialni in socialni pogoji za uresničevanje „kulturne“ funkcije prostega časa otrok in mladine; pedagoške vidike kulturnih aktivnosti in kulturne ustvarjalnosti mladih v prostem času. To so nedvomno problemi, ki bodo zanimali širok krog strokovnjakov in kulturnih delavcev, hkrati pa so prav danes več kot potrebni obravnave.

IZ NAJSTAREJŠEGA SLOVENSKEGA LISTA

NEKAJ O ŠOLSKEM SPRAŠEVANJU

Da bi bile šolske spraševanja ugodne in pri učencih in poslušavcih veljavne, naj učitelj 1. nikoli svojih učencev za spraševanje umetno ne pripravljaj, da bi namreč učencem pravil, kaj jih bo prašal, ali da bi jim še celo vprašanja in odgovore mehanično v glavo zabijal, ali pa, da bi kakega učenca nalašč bolj dervil, drugemu pa nepotrebno prizanašal i.t.d.

2. Učitelj naj pri spraševanju sprašuje t. j. naj bo pravi spraševavec, ne pa jezicnik, ki se povsod s svojo učeno zalogo baha. To, da učenci znajo, ga najbolj časti. Vse, kar govori, naj bo kratko in dosledno. Vpraša naj veliko učencev po versti in sim ter tje. Pri nobenem naj se dolgo ne mudi, nobenega naj ne izpusti. Urno naj se obrača. Kar kdo ne zna, naj odgovori drugi, ki je zraven. Kar se prav ne odgovori, naj ne popravlja učitelj, ampak učencev.

Učiteljski tovarš 1963, str. 233.

Uči tako, da bo vednost in znanje združeno! Ni dovolj, da učitelj samo uči, kaj naj bi se storilo; temu učencev naj se vadi storiti to, česar se uči. Suhe vodila so prazna slama. Veliko sedanjih šol pošlje po svetu učence, ki sicer dovolj, tudi preveč vedo, pa le malo ali nič ne znajo. To pride od tod, ker se v marsikteri šoli le preveč gonijo suhe vodila, predpisi, postave i.t.d., ne uči

in ne vadi pa se djansko, da bi se vodila zasledovale, pojasnovale i.t.d. Postavimo, nekteri učitelj, ko uči materinščino, skerbi le za to, da učencom prav veliko gramatičnih vodil v glavo zabije; da bi pa učence vadi, kaj in kako naj vodila rabijo, mu ni mar. Taka je navadno tudi v drugih naukih, posebno pri branju. Otroci naj se ne učijo samo brati, ampak uče naj se to, kar berejo, tudi razumeti, da vedno več vijo in se pripravljajo za resnično življenje.

Učiteljski tovarš 1863, str. 11.

Najmanjši Mutčani v novem vrtcu

Na Muti so dobili novi vrtec. V štirih igralnicah z vsemi ustreznimi prostori so že tri izredno močne skupine otrok. Četrta igralnica je za sedaj še prazna. V kraju pa je še veliko otrok, ki so potrebni vzgojnega varstva. Težave so namreč v tem, da ni dovolj vzgojnega osebja. Vrtec je montažnega tipa, zgradili pa so ga delavci podjetja „Marles“ iz Podvelke. V tej ustanovi imajo otroci tople malice, po želji pa tudi kosila. Z varstvom pričnejo že ob pol šestih. Matere, ki delajo v bližnji tovarni, lahko pripeljejo svoje malčke v varstvo še pred odhodom na delovna mesta in pridejo ponje šele po opravljeni službi.

RAZŠIRJAJTE SVOJ LIST!

ČIM BOLJE SE BOMO POZNALI

Temeljna izobraževalna skupnost Kranj

Brez sodelovanja ni uspehov

Kranjska temeljna izobraževalna skupnost je dosegla v zadnjem času na področju varstva, vzgoje in izobraževanja v občini Kranj lepe uspehe. „Ti uspehi pa so plod sodelovanja oziroma povezanosti temeljne izobraževalne skupnosti v Kranju s šolami na našem območju, skupščino občine v Kranju in republiškim zavodom za šolstvo oziroma njegovo organizacijsko enoto v Kranju,“ je že v začetku najinega pogovora poudarila HELENA ČADEŽEVA, ki opravlja številne naloge pri temeljni izobraževalni skupnosti v Kranju.

Katerim nalogam oziroma delu ste v zadnjem času pri vaši temeljni izobraževalni skupnosti posvetili največ časa in pozornosti?

— Teh nalog je nedvomno več, vendar naj omenim, da pripravljamo prav zdaj akcijski program za daljše obdobje. V tem programu predvidevamo med drugim tudi to, da bo peče kadrovske vprašanje rešeno z zainteresiranostjo mladih za pedagoške poklice, pa tudi vprašanja ideološke usmerjenosti sedanjega kadra na šolah.

In kje, menite, bo šlo teže?

— Nedvomno pri usmerjanju mladih v pedagoške poklice. S temi težavami se srečujemo že nekaj let. Na vse načine pozkušamo privabiti mlade v pedagoške poklice, vendar brez prave sreče. Skoraj sleherno leto razpišemo tudi trideset štipendij. Trenutno štipendiramo na srednjih, višjih in visokih šolah kar 68 štipendistov, ki prejema na osnovi izdelanega pravilnika o štipendiranju mesečne štipendije od 400 do 760 din. Poleg tega pa že 25 osnovnošolcem v sedmem in osmem razredu, ki se bodo odločili za pedagoške poklice mesečno izplačujemo po dvajset starih tisočakov. Imamo namreč izdelan dokaj natančen program kadrovskih potreb do leta 1975. Glede na ta program potem vsako leto natančno presodimo, koliko kadrov bomo potrebovali.

Nedvomno so potrebe po kadrih v neposredni vzročni zvezi z razvojem šolstva in vzgojnovarstvenih zavodov na območju vaše temeljne izobraževalne skupnosti. Predvsem me zanima, koliko novih šol in vzgojnovarstvenih zavodov nameravate, po programu seveda, zgraditi v tem letu?

— Letošnji načrt predvideva gradnjo osmih novih osnovnih šol: v ta namen že zbiramo denar iz samoprispevka. Po programu bodo že do prvega septembra letos končane osnovne šole v Naklem, Kokrici, Trbojah, Besnici in Orehku. Do konca letošnjega leta pa bo zgrajena osnovna šola v Predosljah in Kranju, kakor tudi posebna osnovna šola v Kranju. V tem času bodo dobile prizidke še tri šole.

Že do začetka letošnjega leta bi morali biti v Cerkljah, Bitnjah in v Kranju odprti novi vrtci, ki naj bi sprejeli v varstvo okrog 160 otrok, vendar so se dela nekoliko zavlekla; tako bodo vrtci sprejemali otroke z eno ali dvomesečno zamudo. V prvi polovici letošnjega leta bosta na Planini in Stražišču zgrajena še dva vrtca, ki bosta imela oddelke tudi za dojenčke.

Naj povem še to, da od julija leta 1970, ko smo se v naši občini odločili za samoprispevek, sklad za otroško varstvo redno prispeva 80 odstotkov svojih sredstev za gradnjo šol in vrtcev. Iz ostanka oziroma iz tiste petine sredstev, ki na skladu še ostane, pa nameravamo do leta 1975 financirati preureditve vrtcev v Preddvoru, Naklem, Dupljah in Voklem. Že lani pa smo preuredili nekdanji dom šolske mladine v vzgojnovarstveni zavod, ki sprejme danes lahko okoli 80 otrok.

Tudi potrebe po vzgojnovarstvenih zavodih so na našem območju precejšen problem...

— Nedvomno! Namreč: več kot polovica žena v kranjski občini je zaposlenih in kljub pospešeni gradnji in preureditvi vzgojnovarstvenih zavodov še vedno primanjkuje prostora. V občini Kranj imamo 14 odstotkov, v Kranju samem pa kar četrtino vseh predšolskih otrok v varstvu. To ni malo, kljub temu pa smo morali lansko jesen zavrniti več kot 500 prošenj za sprejem v varstvo. Naj povem samo še to, da smo v Kranju že pred dobrimi tremi leti uvedli diferencirano plačevanje oskrbnine in da je naša temeljna izobraževalna skupnost že v letu 1971 regresirala za okoli 500 otrok v vzgojnovarstvenih zavodih kar 17,5 milijona starih dinarjev, lani pa smo v te namene prispevali že kar 42 milijonov starih dinarjev.

TONE URBAS

Poceni, marsikje pa tudi edina oblika varstva predšolskih otrok

Več povezanosti s štipendisti

„Pri dodeljevanju štipendij in posojil imajo prednost nadarjeni in socialno šibki dijaki in učenci z območja občine Tržič“, poudarja pravilnik o podeljevanju štipendij in štipendijskih posojil, o katerem so skupaj z merili za izračun višine štipendije in študijskega posojila razpravljali na seji skupščine temeljne izobraževalne skupnosti v Tržiču. O povezavi med štipendisti in štipenditorji pa so menili, da bi morale biti vezi tesnejše, štipendisti pa bi morali biti med šolanjem družbeno še bolj aktivni.

Kadrovska komisija pri skupščini bo tudi v prihodnje opravljala pomembno delo. Poleg poklicnega usmerjanja, pri katerem bo sodelovala z zavodom za zaposlovanje in osnovnimi šolami, bo morala skrbeti, da si bodo učitelji na osnovnih šolah v tržiški občini čimprej pridobili manjkajočo izobrazbo. V tržiški osnovni šolah jih namreč še vedno poučuje osemnajst brez ustrezne šolske izobrazbe. Zato bo delo kadrovske komisije v prihodnje ne samo pomembno, temveč tudi potrebno in zahtevno.

Novo mesto

O delovnih programih

Z uvodnim poročilom o prizadevanjih na področju vzgoje in izobraževanja je začela z delom skupščina temeljne izobraževalne skupnosti v Novem mestu. Na tej so razpravljali tudi o nalogah in prizadevanjih na področju vzgoje in izobraževanja, ki izhajajo iz pisma tovariša Tita in izvršnega biroja predsedstva ZKJ.

Ko so obravnavali delovne programe temeljne izobraževalne skupnosti za letošnje leto, so spregovorili tudi o delu kadrovske komisije, komisije za štipendiranje in komisije za gmotna vprašanja. Podrobneje so obravnavali tudi poročilo o izpolnjevanju nalog na področju otroškega varstva, predlagali spremembo pravilnika o štipendiranju ter rebalansa denarnega načrta za lansko leto.

Rakek

Poskrbljeno za 60 otrok

Te dni končujejo na Rakeku gradnjo novega vzgojno-varstvenega zavoda, ki bo že v začetku februarja prihodnjega leta sprejel približno 60 otrok. To bo hkrati tudi prvi vzgojno-varstveni zavod v tem kraju.

Ni naključje, da gradijo vzgojnovarstveni zavod na Rakeku poleg šole. V njem bo namreč poleg sodobnih prostora

rov in igralnic tudi sodobna kuhinja, ki jo bo za pripravlanje toplih malic uporabljala osnovna šola.

Temeljna izobraževalna skupnost v Cerknici je s pomočjo komunalne banke Koper poskrbela za posojilo. Predvidevajo, da bodo gradbena dela štala približno 1,5 milijona dinarjev, okoli dvesto tisočakov pa oprema.

25 ŠTUDENTOV

V novomeški občini je 15 matičnih in 15 podružničnih osnovnih šol, kjer obiskuje pouk 7612 šoloobveznih otrok. V novomeške srednje in poklicne šole je vključenih 2235 dijakov. Prvo višjo šolo v tej občini — dislocirani oddelk pedagoške akademije za razredni pouk — obiskuje 25 študentov.

Ljutomer

Odborniki o učnih uspehih

Ko je zasedala ljutomerska občinska skupščina, so se odborniki že v prvih točkah dnevnega reda lotili razprave o doseženih učnih uspehih v vzgojno-izobraževalnih zavodih. Ugotovili so, da so v minulem šolskem letu dosegli dokaj dober učni uspeh, saj se je v primerjavi z letom prej znižal osep skoraj za sedem odstotkov.

Najslabši učni uspehi so bili doseženi na osnovnih šolah v Bučkovcih in Cezanjecih. Prav zato so odborniki sklenili ti dve

MORDA ŠE NISTE VEDELI...

- da je na območju temeljne izobraževalne skupnosti v Kranju letos kar 1400 vozačev;
- da imajo nekateri med njimi celo uro in pol hoda do avtobus in potem še dvajset kilometrov vožnje, preden pridejo do šole;
- da imajo v vseh šolah za vozače organizirano varstvo pa tudi prehrano;
- da na osnovna načela financiranja, ki so jih sprejeli še lani, tudi letos ne bodo pozabili;
- da si bodo še naprej prizadevali zvišati vsoto denarja, namenjeno za štipendiranje in posojila;
- da bodo tudi v prihodnje nagrajevali kakovost dela šol učiteljev in jih s tem spodbujali še k večjim dosežkom;
- da bodo strokovne službe po šolah še okrepili;
- da bodo denarno podpirali strokovno izobraževanje in izpopolnjevanje prosvetnih delavcev;
- da je bilo v lanskem šolskem letu v vseh osnovnih šolah na območju občine Kranj kar 33 oddelkov celodnevnega varstva;
- da je bilo v teh oddelkih zaposlenih kar 25 učiteljev s srednj izobrazbo in osem učiteljev z višjo izobrazbo;
- da je bilo v 33 oddelkih celodnevnega varstva 776 učencev, kar predstavlja skoraj enajst odstotkov vseh osnovnošolcev občini;
- da je tudi lani in letos, tako kot vsa leta doslej, temeljna izobraževalna skupnost v Kranju namenila denar tudi za dejavnost glasbene šole, delavske univerze in letalsko modelarske šole;
- da so lani namenili v finančnem načrtu kar 30 odstotkov vsote denarja za štipendiranje kadrov kot predlani, s čimer so hoteli uskladiti višino štipendij z višjimi življenjskimi stroški, pa tudi povečati število štipendistov v skladu s kadrovskimi potrebami osnovno šolstvo in varstvo v občini;
- da je lani temeljna izobraževalna skupnost v Kranju namenila kot neposredno pomoč otrokom iz ekonomsko šibkih družin 150.000 din;
- da so nameravali s tem denarjem vsaj deloma omiliti socialne razlike in s tem tudi neugoden občutek manjvrednosti pri učencih, ker ne zmorejo vseh materialnih bremen, ki jim jih nalaga šola;
- da so na zadnji seji sveta za otroško varstvo pri temeljni izobraževalni skupnosti v Kranju ugotavljali, da se mreža predšolskih ustanov v gorenjskih občinah ni bistveno spremenila;
- da se je kljub boljši materialni osnovi za vzgojno delo v slabšal kadrovski sestav in da je tudi to eden izmed vzrokov za okrnjeno delo pri vzgoji najmlajših;
- da so potrebe po varstvu spričo velikega odstotka zaposlenih mater veliko večje od možnosti; vseh težav ne bo mogoče priložnosti niti takrat, ko bo program gradnje vrtcev in šol v občini Kranj uresničen.

Lendava

O prihodnjem delu

Na nedavni razširjeni seji temeljne izobraževalne skupnosti v Lendavi so med drugim razpravljali tudi o delu izvršnega odbora, o učnih uspehih v šolskem letu 1971/72, rebalansu finančnega načrta in dopolnitvi statuta temeljne izobraževalne skupnosti. Med številnimi sklepi so sprejeli tudi sklep o začasnem financiranju izobraževanja v prvih mesecih prihodnjega leta.

Na rob

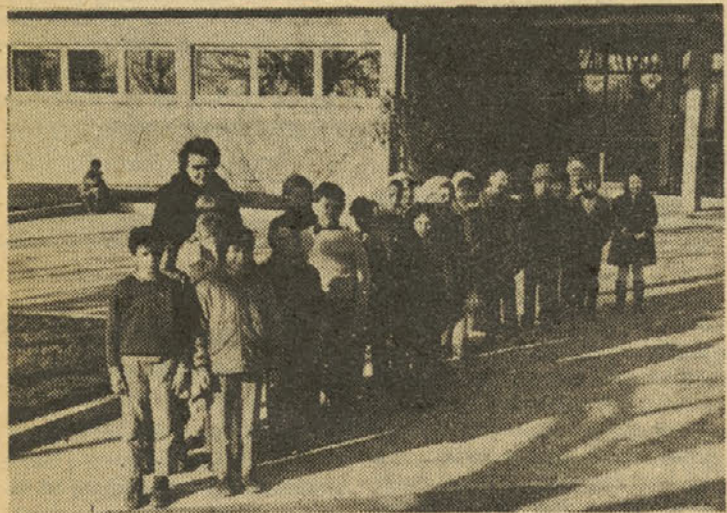
Obljube

Obljubiti je ponavadi lahko obljubo izpolniti — nekoliko težje! Vendar, če gre za tako pomembne stvari, kot so primer družbeni dogovori, katerimi se je sleherna delovna organizacija v Kranju obvezala, da bo prispevala določeno vsoto denarja za nekatere zgradbe in dejavnosti v občini, je nelojalno polnjenje obljub oziroma družbenega dogovora skrajno neresno početje.

S podpisom družbenega dogovora naj bi največ denarja prispevale delovne organizacije občini za gradnjo šol in vrtcev, kjer so nedvomno potrebe največje. V kranjski občini so namreč že lani odločili zgraditi kar osem novih šol in tri vrtce. Kolikšnega pomena je redni dotok obljubljenega denarja, se morali boljše zavedati tudi podpisniki družbenega sporazuma, posebno še tisti, ki se predlanskega leta niso poravnali svojega deleža oziroma obveznosti. Teh „grešnikov“ k srednji ravno veliko, saj so predlanskega leta niso poravnali svojega deleža oziroma obveznosti. Teh „grešnikov“ k srednji ravno veliko, saj so predlanskega leta niso poravnali svojega deleža oziroma obveznosti. Kar je le za 100.000 din manj kot so predvidevali.

Počasi pa se izpolnjujejo lanske obveznosti. Po pogodbi namreč morale delovne organizacije v prvih devetih mesecih lanskega leta prispevati okoli štiri milijone dinarjev, vendar blagajni se je v tem času zbralo le 2,2 milijona din, kar je za 132 podjetij, podpisnikov družbenega sporazuma, le nekoliko premalo. Med temi 132 podjetji je še 30 takih, ki s svojimi neresnim početjem izigravajo družbeni dogovor, saj za lansko leto niso prispevali v te namene niti dinarja. Žal pa so med njimi tudi velika podjetja. Njihov letni prispevek pa je zelo pomemben za uresničevanje zastavljenega načrta za gradnjo šol in vrtcev v občini.

TONE URBAS

ŠOLA JE ŠOLA — IN BREZ REDA NI REDA, zatorej v vrsto, meni tovarišica JULKA LIPANJ iz osnovne šole „Srečko Kosovel“ v Sežani, ko pelje „svoj“ 2. b razred po ulicah Sežane — pri šolski uri, v kateri spoznavajo učenci naravo in družbo

NOVI SAD

V občini Novi Sad je 33 osnovnih šol s 23211 učenci in 1071 učitelji ter 24 srednjih šol s 15181 dijaki in 1041 učitelji.

4 višje šole obiskuje 7588 študentov, na 9 fakultet ter na akademijo za glasbo pa je vpisanih 15906 slušateljev.

POJDIMO SE GLEDALIŠČE!

OBNDARITEV PIONIRSKEGA ODREDA „P-7“

Osnovno šolo v Gornji Tribuši obiskuje 17 otrok. Od prvega do sedmega razreda (tretjega, petega in osmega razreda to leto ni) jih uči Majda Urbančič. Navadila se je tega kraja, zadovoljna je, ljudje in otroci jo imajo radi.

Šola ima pionirski odred „P-7“ — v spomin na partizansko kurirsko karavlo P-7, ki je bila v tem kraju. Medvojna leta je bil kraj znan — tu je bil ustanovljen štab IX. korpusa in še danes vodi iz vasi v Čepovan telefonska zveza iz tistih časov. Danes je tu samota: v zadržnem domu, zgrajenem prva povojna leta in še vedno neometanem, domujejo spodaj trgovina, zgoraj pa razred in učiteljica.

Partizanski kurirji so pokrovitelji pionirskega odreda „P-7“. Za letošnje novo leto so že četrtič pripravili obdaritev šolskih in predšolskih otrok. Sredstva sta prispevali podjetji „Jugoreklam“ in „Scena“. Od partizanskih kurirjev sta se slovesnosti udeležila Lado Lapajne in Franc Fojkar, kot zastopnik podjetja pa Zdravko Vidrih. Šola v Gornji Tribuši je tesno povezana z osnovno šolo „Prežihov Voranc“ iz Ljubljane — tako so del daril prispevali tudi občani ljubljanske krajevne skupnosti Ajdovščina.

Na fotografiji je predšolska deklica, ki je na prisrčnem šolskem slavju prav lepo pela. Tudi drugi otroci so prispevali svoje deleže — peli so in deklamirali. (Foto: Ivan Krmelj)

Pišejo nam — odgovorite!

Tudi zima: za vse otroke enako!

Blizu se konec prvega šolskega polletja in za večino šol enotedenske zimske počitnice. Mnogo je med našimi šolskimi otroki takih, ki še ne znajo smučati, pa bi se radi čimprej tega naučili. Pravkar sem telefonirala na smučarsko zvezo Slovenije, kjer pa so me napötili na turistično agencijo Alpe-Adria. Tu sem zvedela, da pripravljajo vrsto tečajev, toda vse zunaj Ljubljane, dnevne ali večdnevne. Pomišljam, da bi poslala svojega otroka samega na večdnevni tečaj in tudi na dnevne. Želim biti čim več z njim tudi med počitnicami, a sama ne morem na tečaj zunaj Ljubljane. Tako se mi je utrnula misel, ki vam jo pošiljam v premislek — kaj ne bi takrat, ko je sneg — saj ga je vsako leto nekaj tudi v Ljubljani — šole za svoje učence kar v matičnem kraju organizirale smučarske pa tudi drsalne tečaje?

Vsi vemo, kako nam primanjkuje telovadnic. Otroci telovadijo v kletnih prostorih, v razredih in avlah — zakaj ne bi organizirali ure vadbe na snegu in ledu? Bodimo prožnejši! Dajmo takrat, ko je za to priložnost, več ur športni vzgoji na snegu in ne čakajmo na smučarski tečaj za otroke petih razredov — ki ni najbolj posrečena oblika, saj starši povečini neradi damo otroke v zimskem času od doma. Občutiljivejši se zlahka prehladijo in zbolijo, učitelji pa neradi sprejmejo večdnevno odgovornost za otroke. Pri tem morajo žrtvovati še svoj polletni oddih, ki so ga gotovo bolj potrebni kot ljudje v drugih poklicih.

Šola naj organizira vadbo na snegu in ledu vsako leto v matičnem kraju ter svetuje pri na-

kupu športnih potrebščin, ali pa jih celo sama posreduje. Toliko govorimo o enakopravnosti, pa ne znamo z njo začeti niti v osnovni šoli. Nekdo se bo šel smučat v Avstrijo, drugemu, ki pa ne zmore niti za dnevno letovanje na Rakitni (za pet dni stane 29.000 starih dinarjev), ne omogočimo niti šolskega tečaja v Ljubljani ali kje drugje ob matični šoli. Dovolj lepih in prikladnih terenov za začetnike in

zahtevnejše smučarje imamo na ljubljanskem sankališču in v drugi okolici.

Šele potem, ko se bodo vsi otroci naučili smučati, naj jih peljejo na smučarski izlet v Kranjsko goro. Ne premoremo vsi starši toliko, da bi otroke, ki komaj shodijo, že postavili „na dilce“. Naj da današnja šola našim otrokom tisto, česar ni dala nam nekdanja šola!

Mati in
prosvetna delavka

Zapisi iz bližnje okolice

Objavljamo dopis Marije Ratej iz Dravograda kot primer, kako je z zbranim gradivom iz bližnje okolice mogoče poživiti pouk spoznavanja družbe.

SPOŠTUJMO STARO IN GRADIMO NOVO!

Ker sem zgodovinske znamenitosti Dravograda že spoznala, sem se odločila, da spoznam še zgodovino njegove okolice. Slovenj Gradec je eno najstarejših mest na Slovenskem. Iz najstarejšega obdobja zgodovine je znano ilirsko grobišče na Legnu, iz rimske dobe pa Colatio — Stari trg, skozi katerega je šla rimska cesta iz Dravograda v Celeio (Celje). Predvsem me je zanimal Stari trg in grad nad njim. Tam sem dobila tele podatke: po pričevanjih je stala tam že okoli leta 850 cerkev z gradom. Grad je dobil za bratom leta 1228 oglejski patriarh Berthold, grof Andechs, ki je sezidal novo cerkev s kvadrastim tlorisom (to je edina kockasta cerkev v Evropi in s 7 metrov visokim stebrom v sredini v pozno romanskem slogu). Cerkev je bila povezana z gradom po podze-

meljskem hodniku.

Leta 1453 je dal Friderik III. to župnijo svojemu tajniku Silviju Piccolominiju, tržaškemu nadškofu, poznejšemu Piju II.

Grad je služil v času vdaranja Turkov na Slovensko kot obrambni tabor in menjal lastnike. Bil je večkrat poškodovan in porušen, predvsem leta 1308 in 1489.

Razvaline gradu niso ohranjene, ker so ves material porabili za zgraditev tabora. Kraj, kjer je stal grad, se je imenoval Graz, kar pomeni Grad; od tod ime Gradec. Ker pa je Gradec tudi v Avstriji, se je ta kraj imenoval Slovenj Gradec.

V zgodovini se je torej veliko rušilo, a tudi obnovljalo. Kako bo v prihodnje? Če bomo znali spoštovati tisto, kar so zgradili naši dedje in pradedje, in graditi novo, nam bo lepo na svetu. Zavedajmo se, da so naši predniki živeli v mnogo težjih časih kot mi danes, kljub temu pa so nam zapustili kulturno bogastvo, ki ga moramo čuvati. Postavljati pa moramo tudi nove spomenike, na katere bodo ponosni tisti, ki bodo prišli za nami. **MARIJA RATEJ**

dališkim in splošnim kulturnim razvojem; hkrati pa hočemo s pomočjo zbirke tudi sistematično uveljavljati nove prijeme in oblike aktivne dramske vzgoje ter doseči, da se bo ta kompleksna estetska dejavnost otrok in mladine prenovila in oživila, da bo kar najbolj opravljala svojo celovito kulturno-vzgojno nalogo, kakršno lahko ima; saj se gledališka vzgoja nanaša na umetnost, ki je najbolj celostna, eksplicitna in neposredna hkrati.

Zavedati se moramo namreč da bo množična kultura, za katero se zadnje čase uradno tako zavzemajo, zgolj demagoška fraza, vse dokler ne bodo ustvarjeni ustrezni osnovni pogoji za načrtno, celostno in strokovno kulturno vzgojo. Absurdno je misliti, da lahko plodno in perspektivno oblikuje in soustvarja kulturo nekdo, ki o kulturi nima pojma niti nima do nje nobenega donosa.

Pri PROSVETNEM SERVISU že izhajajo brošure za amaterske odre. Katere so značilnosti ali prednosti vaših brošur?

Posebnost naše zbirke je v tem, da je namenjena in primerena predvsem otroški in mladinski izvedbi, se pravi, delu otroških in mladinskih dramskih krožkov in klubov. Zato so igrice tudi opremljene ne le z vsemi potrebnimi, podrobnimi režijskimi, scenografskimi in kostumografskimi navodili, ampak obsegajo tudi načrte za iz-

delavo scene in kostumov; razen tega je za zahtevnejšo sceno glasbo mogoče naročiti ustrezen magnetofonski posnetek pri našem oddelku. Novost zbirke pa je predvsem v tem, da ne ubira izhopenji poti standardnega repertoarja, ampak skuša — vsaj kar zadeva prevode — predstaviti nova, pri nas neobjavljena besedila, ki pa so vedva v skladu s sodobnimi gledališko-vzgojnimi koncepti in težnjami modernega amaterskega gledališča.

Po kakšnih merilih ste in boste izbirali besedila?

Prvi pogoj je nedvomno kvaliteta. Takoj za njo pa pride funkcionalnost. Kot smo že omenili, mora značaj besedila ustrezati namembnosti zbirke, se pravi, da besedilo ne sme presegati dojemljivosti otroka oziroma mladince; biti mora enostavno, kar zadeva igralsko izvedbo in tehnično opremo, hkrati pa dovolj izrazito in odsko učinkovito, tako da lahko prikriva pomanjkanje igralske večine mladih, neizkušenih izvajalcev ter jim hkrati daje možnost za čimbolj sproščeni igralski izraz, izraz, ki si pri njem držita ravnotežje govorna in pa telesno gibalna in mimična izraznost.

Bi nam lahko povedali kaj o programu za prihodnje?

„Če se bo zbirka uveljavila in če bo seveda dobivala nujno potrebno namensko dotacijo, nameravamo kasneje v okviru viječnice serije izdati tudi dva priročnika s prijemi tako imeno-

vane kreativne dramske igre uporabnimi pri pouku materinske in kakor tudi pri pouku nekaterih drugih predmetov, prijemi, ki jih že lep čas načrtujemo in s pridom uporabljamo marsikatera napredna šola. Poleg tega bi radi našli psihologa in psihiatra, ki bi z njuno pomočjo lahko oblikovali priročnik ustvarjalne dramske igre za delo z ne prilagojeno mladino.

Vodje aktivne gledališke vzgoje, ki jim bo rabila in jih spodbujala naša zbirka POJDIMO SE GLEDALIŠČE, se bodo lahko tudi praktično in teoretično izpopolnjevali na vsakoletnih seminarjih, ki jih z letošnjim letom uvaja naš oddelk. Skratka, načrtov imamo dovolj neprimerno več, kot pa je resničnega zanimanja, razumevanja in podpore v naši, z besedami tako radodarni družbi za dejavnost in prizadevanja take vrste, kakršna so naša.

Košček kruha

Pot me je zanesla mimo šole v manjšem podeželskem mestu. Iz nje se je pravkar usula skupa pina učencev. Med otroki mi je zbudil posebno pozornost učiteljica, ki je v prešernem vedenju. Tekel je med prvimi. V visoko dvignjeni levici je držal košček kruha. Pogled mi je obtežal na tem koščku, ki je takrat zatem sfrčal v širokem loku prašno cesto. In že je skupina kot da se ni nič zgodilo, stekla mimo mene.

Tedaj sem opazil črno oblečeno staro, ki mi je prihajala naproti. Življenje ji je razorjavilo obraz. Za črno ukvirjenimi očali se mi je zadel nenavadno resen in skoraj mrk. S težavo stisne je sklonila in pobrala odvrženi košček kruha. Šele tedaj me je zagledala in nekako v zadregu dejala: „Veste, vsak košček kruha je del življenja, zato ga vedno pobere. Včasih smo kruh bolj spoštovali, kot ga spoštujemo sedaj. Med zadnjo vojno je mnogim pomenil neurenje ničljive sanje, da, nekaterim tudi življenje. Leta 1943 sem bila s 15-letno nečakinjo, internirana v taborišče Buchenwald. Njena nežna narava se ni mogla upirati strahotam taborišča in pomanjkanju hrane. Kruh je tedaj pomenil več kot zlato. Vztrajati je bilo treba na vzdržati. Šteli smo dneve in noči, upali, da bomo dočakali svojo bodo. Nečakinji sem skušala viliti vero v lepše dni. Njen pogled pa je strmel mimo mene, strop barake. Njena koža je postajala z vsakim dnem tanjša, prozornejša. Vedela sem: mladi organizem rabi hrano, te pa primanjkovalo, posebno v taboriščih. Nikoli si ne bom odpustila, da ji nisem mogla dati koščka kruha; takega, kakršnega smo pekli doma v kmečkih krušni peči. Gotovo bi ji vili otrple ude novih moči, novega upanja. Vse je bilo zaman. Če sem si še toliko prizadevala, kruha nisem mogla dobiti niti kjer. Zlata, s katerim so ga nekateri še lahko preplačevali, nisem imela. Nekega jesenskega jutra je nečakinja umrla. Ugotovilo je življenje, ker ga nisem mogla rešiti s koščkom kruha.“

Za hip je umolknila in se vzdihnila. Pogled ji je splaval med obronke Pohorja, skrite v sivimi meglicami. V njem sem videl sled tihe žalosti in hrepenjenja po nečem neizrečenem in nedoločnem. Vsaka tolažba bila odveč.

Nasa preteklost obvezuje žive. Če že ne cenimo dovolj dela tujih rok, kmetovega dela na polju, njegovega znoja, bojazni pred nevihtnimi oblaki, natočeno in pretinjeno povodnji, njegovega tihega veselja in upanja, če letina dobro kaže — vsaj ne pozabimo na preteklost in njo vse tisto, kar nas z mnogimi in dolžnimi žrtvami opominja.

TATJANA HOJAN

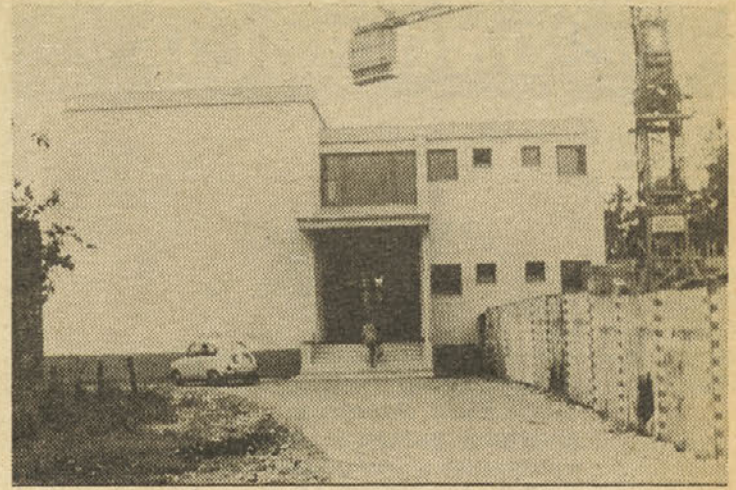
KUPITE —
PREBERITE

Dogovor o usklajenem delovanju

Republiška konferenca Socialistične zveze delovnega ljudstva in republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo ter inštitut za kriminologijo so priredili 8., 9. in 10. januarja v Portorožu posvetovanje o preprečevanju negativnega vedenja med mladino in otroki. Uglednost ustanov, ki so posvetovanje priredile, predvsem pa to, da sodelujejo kot prireditelje posvetovanja, kaže, da gre za temo s posebno družbeno težo.

tako pa je res, da nobeno od njih ne more biti uspešno v svojih prizadevanjih, če prizadevanja vseh niso medsebojno usklajena. Združevanje na isti imenovalec torej ni ne muha prirediteljev ne naključje, temveč nujnost. Iz referatov je razvidno, da nihče od sodelujočih ne namerava — kot se temu pravi — izčrpati problematike svojega posebnega področja ali odkrivati že odkrite Amerike. Da je videti, gre preprosto za to, da so strokovnjaki s posameznih področij in posamezne službe v svojem delu prišli do tiste točke, na kateri se naloge nekako same od sebe razvrstijo po pomembnosti in ko postane vsem bolj ali manj jasno, da brez usklajenega delovanja na nobenem posebnem področju ne more biti dobrih rezultatov. Lahko torej rečemo, da gre za pregled ključnih vprašanj, za tehtanje njihove pomembnosti, in za dogovor o usklajenem delovanju.

In slednjič: še nekaj besed o zadnji skupini referatov, o tisti, ki govori o strokovnih službah tretmanskega tipa. Večidel, čeprav ne izključno, gre za strokovne službe, ki nastopijo takrat, ko so vsi prejšnji — denimo normalni — vzgojni delavci že odpovedali. V referatih iz te skupine je opazen poudarek na ugotovitvi, da so zmogljivosti teh služb premajhne za dejansko stanje, da manjka strokovnih kadrov, da imajo te službe premajhno družbeno moč in da so zato premalo učinkovite. Ob površnem opazovanju bi se utegnulo zdeti, kot da gre za zahtevno, naj se zmogljivost strokovnosti in učinkovitost teh služb preprosto povečajo, da bodo kos naraščajočim problemom. Ob soočenju s problemi vseh drugih dejavnikov za preprečevanje negativnih pojavov med mladino pa seveda postane jasno, da bo število prizadetih otrok in mladostnikov toliko večje, kolikor bolj brezskrbni bomo do vprašanj vzgoje takrat, ko je treba preprečevati in ko „zdravljenje“ še ni potrebno. Strokovnjaki iz strokovnih služb tretmanskega tipa se tega očitno dobro zavedajo. Iz nekaterih referatov je namreč čutili prizadevanje, da naj bi te službe ne imele zgolj vloge gasilcev, temveč da naj bi jim bil zaradi njihove strokovne usposobljenosti in seznanjenosti s problemi omogočen večji vpliv na področje tako imenovane primarne prevencije. Drugače rečeno: nekateri strokovnjaki iz teh služb se zavzemajo za to, da bi s svojimi izkušnjami imeli možnost vplivanja na tiste dejavnike, ki lahko negativno odklone preprečijo, da bi tako zmanjšali potrebo po širjenju strokovnih služb tretmanskega tipa čez nek normalni obseg.

Radenci

Druga etapa gostinske šole

Kot smo že poročali, so se radenski gostinci v tem šolskem letu že znašli v novi šoli. Poklicna gostinska šola Radenci je pričela delati v šolskem letu 1961/62 z enim oddelkom v Ljutomeru. Ko se je preselila v Radence, se je razširila v šolskem letu 1965/66 na šest-oddelčno šolo. Tako je bilo vse do šolskega leta 1970/71. V tem obdobju je izšolala 377 absolventov, kljub skrajno utegnjenim prostorom, ki so se zdeli že nemogoči. Z gradnjo novega poslopja, ki je bila do začetka letošnjega šolskega leta v prvi etapi končana, je šola pridobila nove učne prostore. Tako je lahko že v letošnjem šolskem letu odprla v prvem letniku 4, v drugem in tretjem pa po 3 oddelke, postopoma pa bo lahko oddelke še širila, tako da bo imela v končni razvojni stopnji 12 oddelkov za redne učence gostinskih poklicev. V prvem delu nove stavbe ima šola šest učilnic za teoretični pouk s skupno površino 384 kvadratnih metrov ter učilnico za strežbo s površino 64 kvadratnih metrov. V desetih od-

delkih se letos šola 290 učencev, v šolskem letu 1975/76 pa se bo število povečalo na 360 učencev. Poleg rednih učencev je na šoli še oddelki za odrasle gostince in slatinarski oddelki, kot dislocirani oddelki šolskega centra iz Arandjelovca v Srbiji, za poklic slatinarja, ki ga financira zdravilišče Radenska. Sedaj gradijo drugo etapo stavbe. V drugem delu bo še ena učilnica za strežbo s površino 64 kvadratnih metrov, restavracijska kuhinja z 80, kuhinja za pouk kuhanja s 56 kvadratnih metrov ter upravni in kletni prostori. Po popolni izdelavi bo stara zgradba rabila izključno za internat, kjer bo mogoče zagotoviti največ 90 ležišč. Potrebni jih bodo seveda več. Zato bo treba takoj v začetku naslednjega perspektivnega obdobja za načrtom določiti novo zgradbo za internat gostinske šole za 120 do 150 gojencev. Za stavbo, v kateri je internat, ima namreč šola sklenjeno pogodbo, le še do leta 1976. Takrat bodo stavbo porušili. I. KOVIČ

interesirana tudi na tem, kako starši opravljajo svoje družinske vloge. Pojem „šole za starše“ ni nikomur več tuj, kar pomeni, da komaj še kdo resno dvomi o tem, da se je tudi za vlogo matere in očeta treba resno pripraviti. Ko otrok vstopi v šolo ali celo v varstveno ustanovo, nikakor ni več „nepopisan list“, od tega, kako je popisan, je v veliki meri odvisno, kako bo uspeval v šoli, kakšno bo njegovo mesto v krogu vrstnikov, kako se bo obnesel v poklicu in v družbi. Zlasti je pomembno to, da vzgojna prizadevanja staršev niso navzkriž s tistimi, za kar si prizadeva šola, in s tistimi, kar družba pričakuje od svojih članov.

Tako smo ob odgovarjanju na vprašanje, kaj je ustrezna socializacija otrok in mladine, vsaj v grobem že odgovorili tudi na vprašanje, kateri dejavniki so pri tej socializaciji najbolj pomembni. Prireditelji portoroškega posvetovanja so te dejavnike upoštevali tudi pri organizaciji posvetovanja, zato so referate in razprave razdelili v štiri večje skupine. V prvo skupino so uvrstili družino in šolo in — seveda — dijaške domove, ki delu šolske mladine med solanjem do neke mere nadomeščajo družino. Druga skupina tem je posvečena vprašanjem rekreacije in telesne kulture kot pomembnemu dejavniku ne le preprečevanja negativnih pojavov, temveč tudi nujnemu pogoj za zdravo rast mlade generacije. V tretjo skupino so organizatorji uvrstili teme o družbenopolitičnih organizacijah in množičnih komunikacijskih sredstvih kot vzgojnih dejavnikov. Zadnja skupina pa obsega referate o strokovnih službah tretmanskega tipa: socialni službi, vzgojnosvetovalni službi, o posebnih vzgojnih zavodih in podobno.

Ob tako široko zasnovanem posvetovanju se seveda vsiljuje vprašanje, ali je mogoče vse te raznolike dejavnosti nekako spraviti na isti imenovalec „preprečevanja negativnega vedenja med mladino in otroki“. In če je mogoče — kako?

NA ISTEM IMENOVALCU
Področij, ki jih zajema posvetovanje, je res veliko, prav

Katera so ta vprašanja? Kakršnokoli izčrpano naštevani bi gotovo pomenilo nasilje nad delom posvetovanja. Če prav razumemo namen prirediteljev, naj bi bil tak spisek ključnih vprašanj rezultat. Nekateri stvari pa so kljub temu tako očitne, da je o njih mogoče govoriti. Na prvem mestu je seveda vprašanje družine.

Pri referatih obstaja velika mera soglasja pri ocenjevanju pomembnosti družinske vzgoje za preprečevanje družbeno negativnega vedenja mladine in otrok. Hkrati pa nekateri med njimi poudarjajo, da sodobna slovenska družina zaradi teh ali onih razlogov ni dorasla spremenjenim in obsežnejšim nalogam. Omenjajo, da sta si odstotka zaposlenih moških in žensk že precej blizu, kar je v načelu pozitiven premik, da pa so zaradi tega matere v času, ko jih otrok najbolj potrebuje — nekako do tretjega leta starosti — preveč obremenjene. To pa je hkrati tisti čas, ko je za otroka najtežje najti ustrezno varstvo. Ni dvoma, da je vprašanje odprto in da bodo morali udeleženci posvetovanja o njem povedati svoje mnenje.

V referatih izstopa tudi stališče, da se vzorci nege in vzgoje v slovenskih družinah spreminjajo mnogo počasneje, kot pa potekajo spremembe v družbi kot celoti. Tako spoznanje seveda narekuje skrb in prizadevanje za to, da se bodo vzorci nege in družinske vzgoje spreminjali hitreje, usmerjeno in s strokovno premišljeno družbeno aktivnostjo. Take aktivnosti je še v prelo, ne glede na to, da manjkajo tudi temeljne raziskave za tako delo, da — preprosto povedano — o naši družini, o vzorcih nege in vzgoje v njej nimamo strokovno zahtevljive vednosti, da torej ne vemo zanesljivo, kaj je treba spremeniti.

PRAKSA NAJ PODPRE TEORIJ

Glede vloge in pomembnosti družbeno-političnih organizacij, množičnih občil, rekreativnih dejavnosti, telesne kulture int. pri preprečevanju negativnih pojavov med otroki in mladostniki v referatih ni čutili načelnih nesoglasij. Seveda pa ne manjka kritičnih besed glede tega, kako v resnici opravljajo svojo vlogo. Kaže, da večina referentov meni, da vsi naštetih dejavniki še zdaleč niso napravili vsega, kar bi bilo mogoče in tudi treba napraviti. Vsekakor je tudi tu odprto široko polje za razpravo, nemara za razpravo o tem, kako uskladiti ravnanje vseh teh dejavnikov, kako doseči, da ne bomo na primer v šoli ali v šoli za starše govorili eno in to isto podirali z učinki bulvarskega tiska, filmskega platna ali televizijskega ekrana.

na Zvezi mladine. Odgovori so bili kaj različni. Ponekod mentorji niso vedeli, kaj je njihova dolžnost, kaj naj bi dajali mladini. Drugod prihaja do določenih zlorabljanj ur, posvečenih organizacijam. Predmet temeljni socialistične morale podajajo ponekod zelo resno, ponekod pa ga izrabljajo za opravljanje razredniških formalnosti. Najbolj boleče je gotovo to, da nekateri mentorji ne vedo, kaj bi s svojim mentorstvom.

Mentor naj bi bil usmerjevalec dela pionirske in mladinske organizacije. Nikakor ne sme biti pobudnik njihovega dela in organizator njihovih akcij. Le usklajeval naj bi to delo in pazil na pravilnost akcij. Omogočati pa mora mladini, da spoznavajo temelje naše morale in ureditve. Kajti le tako bomo lahko vzgojili samoupravljalce in trdne nosilce naše družbe.

JURIJ POPOV

Mentorji brez mentorstva

Kdo vzgaja otroka? Pravimo, da je družina prvi in tudi najpomembnejši dejavnik pri otrokovi vzgoji. Zavedati se moramo, da družina spremlja otroka vse dotlej, dokler je ne zapusti. Takrat pa naj bi bil že izoblikovan človek. Ko smo razmišljali o drugih dejavnostih otrokove vzgoje, smo se ustavili na prvi stopnji: osnovna šola. Pri pogovorih z mentorji mladinskih in pionirskih organizacij smo izhajali iz ugotovitve, da potrebuje naša družba človeka, vzgojenega v socialističnem duhu. Ker se zavedamo, da vse družine niso v tem duhu vzgojene, smo to nalogo pripisali šoli. Zanimalo nas je najprej, kakšna je zavest pri mentorjih šole, ali poznajo ideale naše družbe, ali se zavedajo načel samoupravljanja, ali so svojo nalogo mentorja prevzeli z dovolj znanja. Povpraševali smo po osnovnih šolah in

JANEZ DOKLER Domača naloga

Učenci imajo manj volje kot pameti

Bolj kot statistični podatki pa so zanimive in za nas pedagoge poučne njihove izpovedi o tem, kako, zakaj in kje pišejo domače naloge.

— *Ponavadi domače naloge ne naredim doma, predvsem zato, ker je ne znam. Ko čutim, da mi ne gre, vržem zvezek v torbo in ga ne pogledam prej kot šele naslednji dan v šoli.*

— *Navadno se najprej naučim snov, šele če je več časa, si ga vzamem za domače naloge, ki so po mojem nepotrebne.*

— *Pri večini predmetov nas profesorji dobro zalagajo z domačimi nalogami. Pisanje nalog pa zahteva veliko časa; kdo bo sedel ob lepem vremenu pri zvezku — posebno, če si bil že vprašan! Saj dijaki, ki smo bili že vprašani za tisto konferenco, tudi naloge na hitro prepisujemo v šoli. V tem pogledu se kaže medsebojna pomoč. Ko pa se približa novo spraševalno obdobje, tedaj spet pišem naloge bolj samostojno.*

— *Naloge vse preveč prepisujemo. Vzrok je v neznanju, nezaznavanju snovi ali v neprizadevnosti. Vse premo se zavedamo, da se tudi pri pisanju nalog nekaj naučimo.*

Ali učenci, ki samostojno napišejo naloge, radi posodijo naloge za prepis drugim učencem, ali si samostojnost, znanje in aktivnost v šoli podajajo roke z nesamostojnostjo, neznanjem ali indolentnostjo. O tem nekaj misli učencev:

— *Doma najraje delam matematične naloge. Če so težje, jih delam bolj zagrizeno in z večjo vpeno. Ko pridem v šolo, me*

— *Sošolci so zelo kolegialni in tovariški. Če potrebujem domačo nalogo, se ne bo nihče branil in mi tega odrekel. Tudi ne mrmra nobeden, saj ve, da bo svoj zvezek dobil nazaj. Moram bo prihodnjič tudi on brez naloge.*

— *Če komu pokažem svojo domačo nalogo, mi s tem predvsem želim pomagati. Primerja naj svojo nalogo z mojo. Če pa jo kdo neposredno prepíše, počne to na svojo odgovornost.*

Prav gotovo je med učenci čutili zelo razvito medsebojno pomoč — jaz tebi — ti meni. V razredni skupnosti ni revalitetnega, prestižnega in pridobitnega boja. Podrobna analiza bi pokazala soodvisnost, korelacijo med samostojnim opravljanjem domačih nalog učencev in njihovim uspehom. Kaže, kakor je dejal Napoleon, da imajo tudi učenci manj volje kot pameti. Da bi domača naloga postala v resnici domača in samostojna, bi morali učence bolj motivirati, jih navdušiti in zainteresirati za posamezne učne predmete. JOŽE AŽMAN

VEDNO BOLJE

OSNOVNA ŠOLA KOROŠKA BELA
JESENICE
Irena URBAR

UČNA PRIPRAVA

Razred: sedmi
Predmet: kemija
Učna tema: jod
Učna oblika: frontalna — polprogramirani pouk.
Učna metoda: razgovor, razlaga, demonstracija, eksperiment, projiciranje, preverjanje znanja s preprostimi učnimi pripomočki (kartončki z oznakami ABC).
Učnovzgojni smoter: spoznavanje novega elementa, natančno opazovanje, pomen joda za človeka.

Učila: jod, NaJ, MnO₂, H₂SO₄, H₂O, alkohol, bencin, J tinktura, jodovica, krompir, gorilnik, epruvete, terilnica, čaša

grafoskop
kartončki — z velikimi črkami ABC

POTEK UČNE URE

I. UVOD: Ponovitev znane snovi:

- Napiši na tablo spojini, ki smo ju obravnavali zadnjič (NaCl, HCl).
- Kateri element vsebujeta obe spojini?
- Kratka ponovitev o kloru z vprašanji in odgovori izbirnega tipa:
  - projekcija z grafoskopom
  - izbira odgovora in povratna informacija s pomočjo kartončkov.

Vsak učenec ima 3 kartončke z oznako A, B, C.

Na grafoskopu so odgovori na vprašanja označena z A, B, C. Učencem odkrijem vprašanje s tremi (ABC) možnimi odgovori. Na dano znamenje vsi hkrati dvignejo črko pravega odgovora. (Na sedežnem redu mimogrede označim učence z nepravilnim odgovorom.) Po vsakem odgovoru sproti razčistimo nejasnosti in napačne pojme. Tako imamo hiter pregled znanja razreda. Če je pri kakem vprašanju več odgovorov pravih, učenci dvignejo toliko črk, kolikor odgovorov je pravih. Vprašanja in odgovore lahko poljubno sestavimo.

1. KAJ JE KLOR?

- A zmes
- B spojina
- C element

2. SIMBOL ZA KLOR

- A — C
- B — Cl
- C — K

3. KAKŠEN ELEMENT JE KLOR?

- A rumeno-zelen plin
- B brezbarven plin
- C brezbarvna tekočina

4. V KATERO SKUPINO ELEMENTOV SPADA KLOR?

- A h kovinam
- B k halogenom

VALENCA HALOGENOV

- A I
- B II
- C III

KATEREGA OD NAVEDENIH ELEMENTOV ŠE NE POZNAMO?

- A Cl
- B J
- C O

II. OBRAVNAVA NOVE UČNE SNOVI:

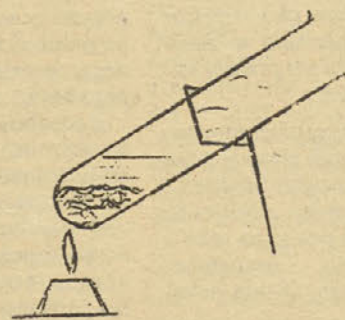
Danes bomo spoznali nov element — jod (klorov sorodnik). Njegov simbol je J. Z učenci ugotovimo, h katerim elementom ga štejemo, če je klorov sorodnik, ugotovimo tudi valenco. Ogledamo si kristalček joda, učenci pa medtem pripovedujejo, kje in kdaj so o jodu že kaj slišali:

- reakcija J na škrob — v V. razredu
- jodova tinktura — v VII. razredu
- jodirana morska sol — v VII. razredu — golšavost

Ob obravnavi nastaja slika na tabli

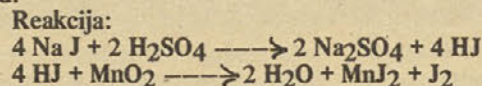
Jod so prvič odkrili leta 1811. v pepelu mehurjaste haluge. Jodove spojine so zastopane predvsem v morski vodi in v nekaterih mineralnih vodah. Pomembna nahajališča jodovih spojin so v rudnikih čilskega solitra (NaNO₃ — ugotovimo, kaj nam ta formula pove, čigava sol je to — umetno gnojilo.) Pri višjih organizmih in pri človeku je v ščitni žlezi, ki izloča hormon tiroksin, ki vsebuje jod (golšavost, kretenezem).

Postopki za pridobivanje so različni. V zadnjih letih ga pridobivajo z modernimi postopki iz morske vode in mineralnih vrelcev (Japonska). Mi ga bomo dobili pa iz jodidov, in sicer iz natrijevega jodida NaJ.

Kemikalije: NaJ, MnO₂, H₂SO₄

Pribor: epruveta, gorilnik
Izvedba: natrijevemu jodidu v epruveti primešamo MnO₂. Na zmes nalijemo H₂SO₄ in segrevamo. Na stenah epruvete se nabira jod.

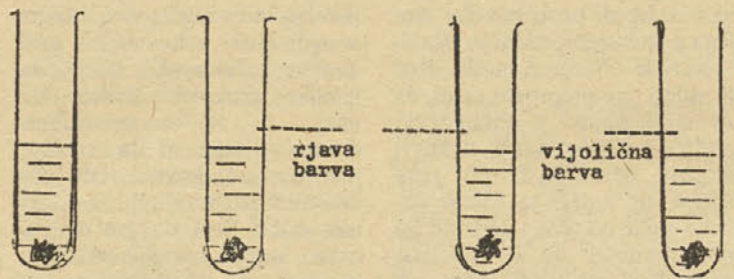
Oglejmo si lastnosti joda:

- pri navadni temperaturi je jod v temnosivih kristalčkih, ki se kovinsko svetijo.
- Topljivost joda:

Reagenti: alkohol, voda, bencin, kristalček joda, NaJ

Pribor: epruvete

Izvedba: V vsako epruveto damo en kristalček joda.

H₂O + J: jod se težko topi
Alkohol + J: Jodova tinktura. J se v alkoholu dobro topi
H₂O + NaJ: jod se laže topi v vodi nastane jodovica
bencin + J

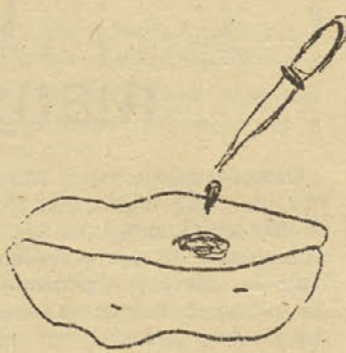
Jod se topi: v topilih z O — rjava barva v topilih brez O — vijolična barva c) Jod je indikator za škrob — obarva ga modro.

Jodova reakcija na škrob
Reagenti: škrob, voda, jodova tinktura
Pribor: terilnica, čaša, gorilnik, epruveta
Priprava škrobovega kleja: v terilnici zdrobimo 3 g škroba in ga zmešamo z malo vode. Dobljeno zmes vlijemo v 100 ccm vroče vode. Nastane škrobov klej.

Izvedba: V epruveto damo majhno količino škrobovega kleja, dodamo kapljico razredčene jodove tinkture. Škrob se obarva modro.

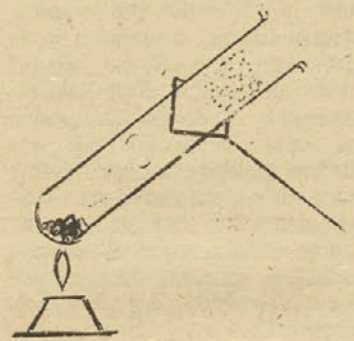

Poskus pa lahko napravimo kar na košču olupljenega krompirja:

d) Jod sublimira

Kos krompirja + par kapljic zelo razredčene jodovice modro obarvanje

Če jod segrevamo, preide, ne da bi se stalil, v vijoličaste hlape, (ioeides-vijoličen ime!), ki se na hladnih mestih strdijo naravnost v drobne kristalčke.

Sublimacija je neposredno prehajanje nekaterih elementov in spojin iz trdnega agregatnega stanja v plinasto agregatno stanje in narobe (ne da bi prej postale tekoče).

e) Jodovi hlapi so vijoličasti in strupeni. V večjih količinah povzročajo vnetje očne in nosne sluznice ter nahod.

f) Jod je manj reaktiven kot klor.

Uporaba joda:

- v medicini — dezinfekcijsko sredstvo
- za zdravljenje golšavosti (jodirana morska sol)
- nekateri jodovi spojine so pomembne kot rentgensko kontrastno sredstvo (za pregled ledvic)
- v novejšem času ga uporabljajo v metalurgiji za pridobivanje nekaterih kovin v zelo čisti obliki (na primer kobalt, krom ...)

Slika na tabli: Jod — J — I.

- Nahajališče: v spojinah Jodove spojine — v morski vodi, v skladih čilskega solitra
- Pridobivanje:
  - iz morske vode in mineralnih vrelcev
  - iz jodidov
- Lastnosti:
  - pri navadni temperaturi temnosivi kristali
  - dobro se topi v alkoholu (jodova tinktura)
  - slabo se topi v vodi
  - v navzočnosti kalijevega jodida se v vodi dobro topi (jodovica)

- indikator za škrob
- sublimira
- hlapi vijolični in strupeni
- manj reaktiven kot klor

4) Uporaba: predvsem v medicini, v novejšem času v metalurgiji.

III. PONOVI TEV OBRAVNAVANE SNOVI S POMOČJO KARTONČKOV:

A Nahajališče joda

- A v morski vodi
- B v destilirani vodi
- C v kuhinjski soli

Lastnosti joda:

- A rjava tekočina
- B bolj reaktiven kot klor
- C pri navadni temperaturi tvori temnosive kristale

Dobro se topi

- A v alkoholu
- B v mineralni vodi
- C destilirani vodi

Raztopina joda v alkoholu je

- A jodovica
- B jodova tinktura
- C jodova kislina

Kako jod obarva škrob?

- A modro
- B rjavo
- C vijoličasto

Uporaba joda

- A v medicini
- B kot umetno gnojilo
- C v metalurgiji

IV. Domače delo:

Primerjaj lastnosti klora in joda!

Naredi razčredelnico

	J	Cl
valenca		
agr. stanje		
barva		
reaktivnost		
uporaba		

V. OPOMBA: Izbira odgovorov in povratna informacija s pomočjo kartončkov je predpriprava za delo z mini perfo-responderji.

OBVESTILO

- Fizikalni seminar: ATOMI od 6. do 9. februarja 1973
- Občni zbor DMFA SRS 10. februarja 1973

Društvo matematikov, fizikov in astronomov SRS, inštitut za matematiko, fiziko in mehaniko ljubljanske univerze, odsek za fiziko fakultete za naravoslovje in tehnologijo, inštitut Jožef Stefan in zavod za šolstvo SRS prirejajo v dneih od 6. do 9. februarja 1973 v Ljubljani v prostorih odseka za fiziko, Jadranska 19 štiridnevni seminar za srednješolske učitelje fizike in matematike z naslovom „ATOMI“.

Naslednji dan, 10. februarja 1973, bo občni zbor društva. V dopoldanskem delu seminarja, ki se prične 6. februarja 1973 ob 9.00 uri, bodo naslednja predavanja:

— dr. R. Kladičnik: Elektron, dr. J. Strnad: Zgradba atoma, dr. M. Kregar: Magnetne lastnosti atoma, dr. D. Jamnik: Sevanje in vzbujena stanja, dr. I. Grabec: Ionizacija, dr. A. Moljk: Rentgenski spektri, dr. R. Blinc: Molekule.

Predvajani bodo filmi: Millikanov poskus, Uklon elektronov, Rutherfordov model atoma, Franck-Hertzov poskus in Fotoni in fotoefekt.

Udeleženci si bodo popoldan ogledali delo v raziskovalnih laboratorijih (elektronska mikroskopija, rentgenski fluorescenčni analizator, infrardeča spektroskopija) in delali praktične vaje v praktikumu, kjer si bodo izbrali po štiri izmed naslednjih vaj: spektralna občutljivost detektorjev, Frank-Hertzov poskus, rentgenski žarki, osnovne vakuumske tehnike, fotoefekt, povratno sipanje protonov na monokristalih, elektron v magnetnem polju, resonančna absorpcija, plazma, razelektrjenje v plinih, rentgenski spektri, optični spektri, uklon elektronov.

Vsak udeleženec bo dobil ob prihodu na seminar skriptas predavanji, ki bodo v dokončni obliki objavljena tudi v Obzorniku.

Daljši odmori med predavanji so namenjeni razgovorom o aktualnih problemih pouka.

V petek, 9. februarja, bo družabni večer.

V soboto, 10. februarja 1973 ob 9.00, bo občni zbor društva.

Vse, ki se zanimajo za seminar, prosimo, da se prijavijo z dopisnico na naslov DMFA SRS, Fizikalni seminar, Ljubljana, Jadranska 19 do 25. januarja 1973. Navedejo naj ime in ime, šolo ali ustanovo, kjer delajo, prijavijo udeležbo pri vajah in ogledih, sodelovanje na družabnem večeru in na občnem zboru.

Ravnateljstva šol prosimo, da udeležencem omogočijo udeležbo in jim povrnejo potne stroške.

KUPITE — PREBERITE

FILMSKA IN TELEVIZIJSKA VZGOJA ALI OBLIKOVANJE AVDIOVIZUALNE KULTURE

NA MEDNARODNEM REŠETU

Letošnji mednarodni posvet filmskih pedagogov ob manheimskem filmskem festivalu je bil zaradi finančnih težav, ki jih pozna tudi Zahodna Nemčija, bolj skromen. Povabljeni so bili vsi, ki so sodelovali pri tem delu že več let, zato da bi ugotovili napredek, dileme in predstavili pomembne rezultate dela, ki so nastali v enem letu.

Poročila, razgovori in demonstracije so zadevali tri različna področja. Nikoli se ni močnejše kot letos pokazalo, kaj vse pričakujejo posamezniki od skupnega dela. Vendar pa je bilo nekaj dokaj jasno. Film je postal del življenja, njegov kulturni in tudi vzgojni pomen je že priznan: avdiovizualna kultura je nujna. Čutiti je vse intenzivnejši znanstveni način obravnave problema. Avdiovizualna sredstva postajajo vse bolj sestavni del celotnega vzgojno-izobraževalnega sistema. Posledica tega je bilo skoraj dokončno zanikanje začetnih pozicij filmske vzgoje od časov petdesetih let, ko je bil film pogosto le sredstvo političnega osvveščanja in ideološkega boja. To ne pomeni, da se določene ideološke in politične grupacije odrekajo filmu in ne izkoriščajo njegovega vpliva na mlade. Razlika je v tem, da filmska in televizijska vzgoja nista več zgolj občasno sredstvo. Tako vpletene v družbeno življenje sta postale pomembnejši. Posamezniki, ki so ostali na površju dotrajanija in obravnavajo film ter filmsko vzgojo zgolj s stališča uporabnosti – pri političnem oblikovanju in zanikanju estetskega oblikovanja kot višje stopnje idejne vzgoje, so v tem novem položaju težko znajdejo. Svoje delo poskušajo modernizirati. Muenchenski inštitut je predstavil celo vzorec programiranega učenja, ki obsega 15 medijev. Način, kako se postavljajo snovi, je dokaj proble-

matičen. Navdaja me z gorozo, saj zanika predpostavko moderne vzgoje, kjer učenec ustvarjalno sodeluje pri pouku. Navaja ga na ustvarjanje svojih odnosov do okolja in snovi, ki se mu ponuja, v zelo okrnjenih tleh možnosti; učenec se opredeli za eno od teh. Je kot stroj, ki meče iz sebe podatke; te kasneje uporabi za dokaj poenostavljeno sklepanje, kaj je prav in kaj ni. Asociacija s fašističnimi oblikami vzgoje je pri tem vzorcu programiranega pouka skoraj nujna. Nasploh je umetniško delo s svojimi tisočeriimi možnostmi interpretacije težko obdelovati z aparaturnimi in papirjem. To je utesnjevanje, ki uničuje, če ne celo izniči vsako soustvarjalno, ali celo ustvarjalno pobudo mladega človeka. Na vsak način pa ponujeni vzorec ni bil več filmska niti avdiovizualna vzgoja, temveč zgolj vzorec za politično oblikovanje mladega človeka po načelih programiranega pouka. Tako so ga tudi imenovali in zato smo ga še težje sprejeli.

Filmska in televizijska vzgoja (ponekod veda o množičnih komunikativnih sredstvih) prihajata v šole in šolske sisteme v mnogih deželah. Kot da se sklepa obdobje, ko so morali skoraj nasilno prepričevati javnost, da je treba sredstvom množičnega obveščanja najti prostor na soncu.

Pred nami je zrelejšo obdobje – obdobje priprav za delo v šolah, kjer naj bi avdiovizualna sredstva našla svoj prostor. Zato se je tudi zanimanje udeležencev povečalo – govori se celo o avdiovizualnem oblikovanju mladega človeka. Obstaja konkreten poizkus celostne obravnave sredstev množičnih komunikacij pri pouku, pri čemer pa bosta film in televizija še vedno imela prednost, saj je njuno vidno-slušno delovanje na oblikovanje mladega človeka

močnejše. Prav zaradi tega sta bila film in televizija še vedno osrednji temi srečanja.

V ospredju pozornosti filmskih pedagogov je možnost aktivne vzgoje – to je snemanja s filmsko ali televizijsko tehniko, ki postaja s pojavom video-recorderjev vse bolj pomembna v našem življenju. Aktivna vzgoja pa je vedno tudi najboljše, saj omogoča ustvarjalen, kritičen odnos do sprejetih informacij. To potrjujejo tudi predvajanje filmske ilustracije.

Pokazalo se je, da bo treba delati bolj usklajeno in bolj

organizirano. Prvi rezultati so že tu. Skupina v oddelku za vzgojo britanskega filmskega inštituta, je pripravila za letos že zbornik o stanju filmske vzgoje v posameznih deželah. Želijo zbirati dokumentacijo do dejavnosti po svetu in s tem doseči duhovno kontinuiteto na tem področju.

Skratka, človeka navdaja optimizem, ko začne tako odločen premik v obdobje dozorenja nekega skupnega dela, ki bo veliko bolj strokovno in s tem tudi učinkovitejše.

M. BORČIČ

PRIBLIŽAJMO KNJIGO BRALCU!

V litijski občini so dokaj slovesno proslavili mednarodno leto knjige. Ob pomoči založbe Partizanska knjiga iz Ljubljane ter ob sodelovanju kulturne skupnosti, matične knjižnice ter osnovnih šol v Litiji in Šmartnem je najprej obiskala pet krajev v občini potujoča knjigarna (Litija, Šmartno, Sava, Vače in Gabrovka), nato pa so se zvrstile še druge prireditve. V Litiji in Šmartnem so pripravili dva literarno-glasbena večera, kjer so sodelovali: književnika Karel Grabelšek in France Kosmač, solista ljubljanske Opere Zlata Ognjanovičeva in Rudolf Francel ter pianist Ciril Cvetko. Ob tej priložnosti je bil tudi razgovor o kulturni problematiki v občini, ki so se ga udeležili poleg predstavnikov Partizanske knjige in nastopajočih tudi kulturni in prosvetni delavci ter predstavniki sindikalnih organizacij. Dogovorili so se, da se bodo še nadalje zavzemali za razvoj knjižničarstva v občini, ki je lani, ki je bila ustanovljena kulturna skupnost, šele dodobra zaživelo. Tako imajo sedaj v občini poleg matične knjižnice v Litiji le še podružnico v Šmartnem, kar pa je za tako obsežno občino, kot je litijska, odločno premalo. Knjižnična mreža mora v prihodnje zajeti vsako vas, so menili udeleženci.

Niso pa se mogli dogovoriti, kako bi omogočili delovnemu človeku, da bi lahko čim hitreje in ceneje kupil dobro knjigo. Predlagali so, naj bi na tem področju deloval sindikat, ki ima z delavci največ stikov.

Mednarodno leto knjige so počastili tudi solarji. Sredi septembra, ko je minilo dve leti od smrti mladinskega pisatelja Franceta Bevka, so začeli množično s tekmovanjem za Levstikovo bralno značko, ogledali pa so si tudi razstavo knjig, ki jo je v litijski in šmarnski soli pripravila Partizanska knjiga. Izrazili so željo, da bi bile take razstave lahko pogostejše, kot so bile doslej.

BORIS ŽUŽEK

Nobelovec dr. Ivo Andrić o književnosti

Umetnikov ideal: živeti tiho in biti vse dni zaposlen edino z ustvarjanjem ter nenehnim dajanjem, da ne ostane časa za življenje in da od vseh radosti ostane samo ena – velika radost ustvarjanja. Potem pa mirno izginiti ter zapustiti sebe v barvi, liniji, besedi, potezi, zraku – da bi vse to svetilo stoletja in gredo sebe in vsakogar.

Jasno je, da pisatelji ne nastajajo, se ne razvijajo in ne rastejo osamljeni in odmaknjeni, marveč v najtesnejši povezavi z vsemi pisatelji v svojem jeziku tako iz preteklosti kot sedanjosti. Prav in pošteno je želeli, da bi bila naša družba v prihodnosti bolj usmerjena v to, da bi bila književnost in vse, kar je v zvezi z njenim obstojem in razvojem – književniki in njihovo ustvarjanje, izdajanje in širjenje njihovih del – predmet nenehne pozornosti in resne skrbi vseh družbenih sil in ustanov. To je potrebno za ohranjanje in pospeševanje književnosti; to pa je nujno predvsem za poln razvoj in pravilno delovanje same družbe.

Basen

Krava kravi je dejala:
„Sina v šolo bom poslala,
saj težko pred celim svetom
se postaviš s tem teletom,
če se ne poprime knjig,
iz teleta zraste – bik!“

Nauk: Šola ni vse. Bik lahko (p)ostaneš tudi, če imaš fakulteto!
–i.k.

Po svetu

MLADOSTNO PICASSOJEVO DELO

Samo v Barceloni v Picassojem muzeju lahko študirate mladostna dela tega velikega ustvarjalca. Tam je zbranih skoraj tisoč slik, skic, akvarelov in zvezkov ter skiciranih knjig. V celotnem gradivu, ki ga je vzel Picasso iz stanovanja svojih staršev, ko je šel leta 1904 v Pariz, je zbrano njegovo skoraj celotno slikarsko delo, kasneje pa ga je podaril muzeju v Barceloni.

To raznoliko gradivo je bilo kronološko razdeljeno, kolikor je bilo to seveda mogoče, prav tako pa tudi katalogizirano. Umetnostni kritik Juan Eduardo-Cirlot je izdal knjigo z naslovom: „Pablo Picasso – Mladostno delo genija“. Knjiga je izšla pri založbi Verlag Schauberg v Koelnu, z devetsto enaindesedemdesetimi slikami, barvnimi in črno-belimi.

To je ena najbolj zanimivih knjig s področja likovne umetnosti. Malokdaj je bila dokumentacija o nekem umetniku tako natančna in dobro izbrana kot v tej knjigi. To delo pa zajema precejšnje področje iz dela in življenja tega upodabljalovega umetnika.

Predvsem sta mojstrsko obdelani deli: „Prvo obhajilo“, ter „Znanost in prihodnja ljubezen“. Za ti dve deli lahko rečemo, da sta akademski študiji – spontani in predvsem preprosti. Zabeleženi sta na istem kosu papirja.

Prav tako so znane risbe o bikoborbi iz leta 1896 in kasnejša „Tauromaccia“. Tedaj se je mladi Picasso uveljavil na različnih področjih: njegovo delo je postalo neko zaporedje obdobja stilne interpretacije.

Nova knjiga bo temeljito seznanila vsakega ljubitelja umetnosti z Picassojevim umetniškim ustvarjanjem.

ALJA NOVAK-BEHRENDIS

Ni si mogoče zamisliti kulture brez knjige – navkljub radiu, filmu in drugim poizkusom, da bi našli moderne zunanje sredstvo notranjega oblikovanja in duševne rasti.

ZAGONETNO

Mladenci Kourosi predstavljajo temeljni motiv starejše grške plastike. Kourosi posebej lik človeka, ki je takrat najpopolnejše obvladoval naloge svojega časa: mlad, gol moški, atletske postave, izredno močnih nog, strunne stoji, atletskega ramen in prožnih napetih ročnih mišic. V viziji ga gledamo, kako teka, ponosno zroč predse v vsej svoji popolnosti, kako se bojuje itd. Kourosi gledajo z dobrohotnim nasmehom, kot da se zavedajo pomena, ki ga ima razvito človeško telo za življenje. Potrjujejo vsepovsod uveljavljeno grško geslo: Zdrav duh v zdravem telesu.

Ob ogledovanju in naštevanju posebnosti pa nas zanima nekaj bolj nenavadnega:

Stojimo pred kipom in ne zgolj pred fotografijo grške plastike. To je visoka postava, visoko nad seboj vidiš obraz Kourosa, z nežnim nasmehom. Nehote pomisliš: saj to ni človek, to ni tisti mladenič, s katerim v učbenikih odpravijo te mladeniče kot primere arhaične, to je prve stopnje, ki v svoji togi drži predstavljajo predstopnjo grške klasične umetnosti. Ne – to ni predstopnja, to je vrhunski dosežek, to ni portret figure človeka. Človeško je le telo, vse drugo pa je tako čudovito vzvišeno, odmaknjeno v svet samoziražanja. Tako popolno je, da ne potrebuje kaj več – razen svoje popolnosti. In ti Kourosi so veliki 2 in pol, 3,4 in celo 5 metrov. Neverjetno, čudovito! Poleg oblike in velikosti dopolnjuje videz še marmor. Ta je rahlo obarvan, tako da daje figuri še večjo popolnost.

Kdor bo te Kourose enkrat videl, mu bodo ostali za vedno v spominu. To ni lepota mladeniča, to je božanstvo, ki mu ni potrebno občudovanje. Se vedno pa je uganka, kakšno globlje bistvo. Svetovni zgodovinar umetnosti Hamann pravi o tem takole: „Nikakor ne moremo odgovoriti na vprašanje, ali predstavljajo Kourosi podobo človeka ali božanstva.“

IGOR PLEŠKO

O položaju človeka v XXI. stoletju

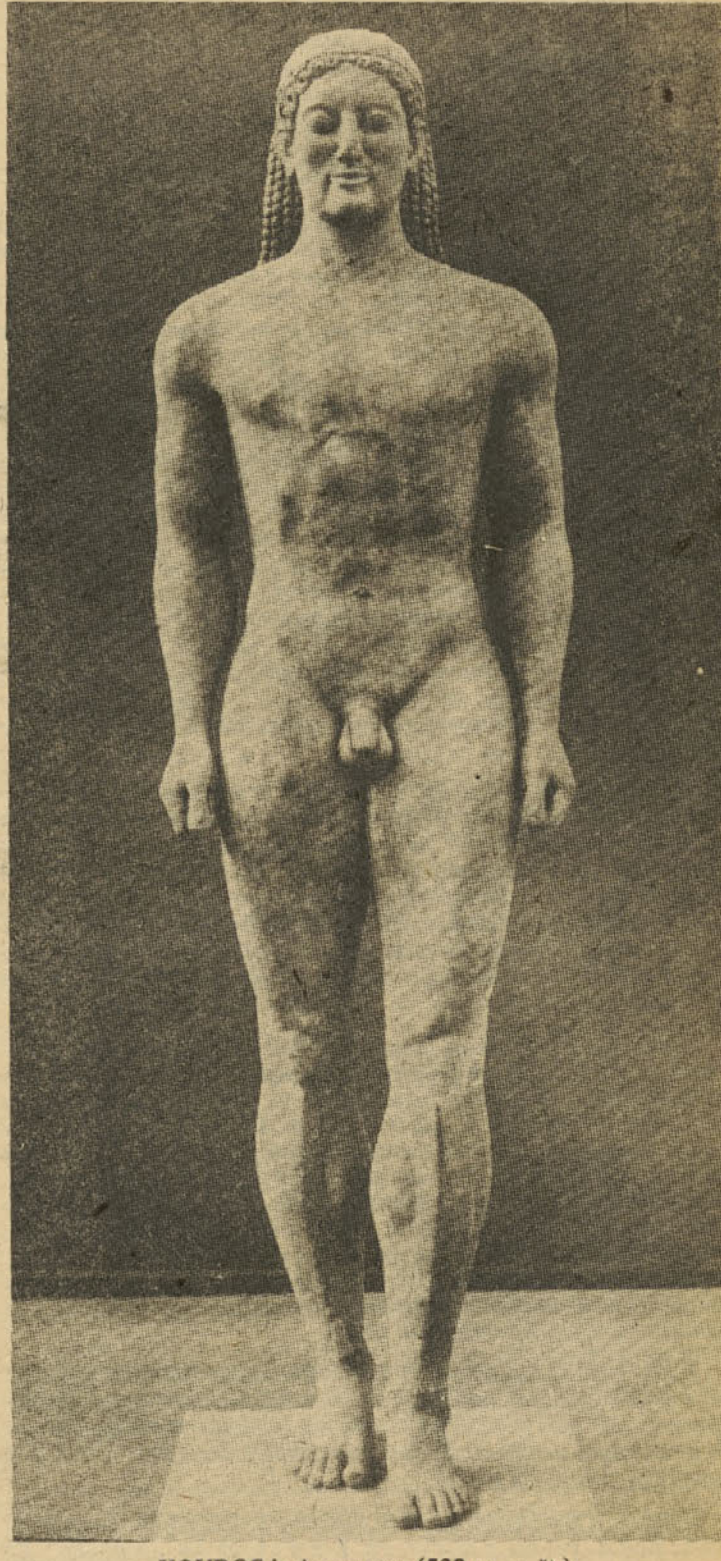
Prihodnost je bolj skrivnostna kot preteklost. O preteklosti lahko sklepamo na podlagi najrazličnejših zgodovinskih virov, o prihodnosti pa velika večina ljudi lahko samo približno ugiba. Vendarle pa se veda o prihodnosti – futurologija – ne omejuje zgolj na ugibanje. Opira se na statistične ugotovitve in na znanstvene prognoze ter sklepa iz splošnega trenda razvoja človeške družbe. Tako lahko vsaj za bližnjo prihodnost, recimo za nekaj generacij naprej, s precejšnjo verjetnostjo predvidi, kako bodo v prvih desetletjih naslednjega tisočletja živeli naših otrok otroci ter otroci teh otrok.

Strokovnjaki in misleci, ki se pri svojih prognozah opirajo na znanstvene podatke, so pri razkrivanju teh skrivnosti brez dvoma najbolj poklicani, da posredujejo današnjemu človeku – kolikor je to pač mogoče – kar najbolj verjetno vizijo jutrišnjega sveta. Eden izmed teh je tudi Jean Fourastie, avtor knjige 40.000 UR (v originalu: Les 40.000 heures), ki jo je v slovenskem prevodu Dušana Savnika dala na knjižni trg Državna založba Slovenije.

Avtor je svoja obširna izvajanja razdelil na tri dele. V prvem nam prikaže človeško civilizacijo, podoba življenjske ravni ter način življenja človeške družbe, predvsem v prvi polovici XXI. stoletja. V drugem delu se ubada z najpomembnejšimi odločitvami, pred katerimi se bo znašel človek visoko razvite družbe v naslednjih desetih do petnajstih letih. To bodo zlasti odločitve pri neprijetni izbiri med kolektivno in zasebno potrošnjo ter precejšnji problemi na področju izobrazbe in urbanizma. In končno: razrešiti bo treba tudi nelahko vprašanje pravične razdelitve dohodkov. V tretjem delu obravnava bolj odmaknjene probleme, pri čemer izhaja iz bioloških, demografskih, ekonomskih, tehničnih in drugih pomembnih dejavnikov. Predstavi nam najbolj pereče – tiste, s katerimi se bo moral ukvarjati človek zlasti v prvih petdesetih letih naslednjega stoletja. Tu se še posebej zadržuje pri vlogi družine, pri položaju žensk ter pri vzgoji otrok. Celotno avtorjevo razglabljanje preveva temeljna misel, da bo moralo človeštvo prebrzdati še neto ovir, če bo hotelo doseči ideal, da bo človek v prihodnosti imel le 30-urni delovni teden, oziroma da mu na delovnem mestu vse življenje ne bo treba opraviti več kot 40.000 delovnih ur. Ves preostali čas naj bi porabil za bogatitev svojega znanja, za dvig svoje kulturne ravni ter za raznoliko rekreativno (športno) dejavnost.

Jean Fourastie ni pisec znanstveno fantastičnih romanov. Je globok mislec in dober poznavalec problemov, ki skuša na podlagi sedanjega trenda celotnega razvoja človeške družbe skonstruirati njeno podobo, kakršna naj bi bila ta v prvi polovici XXI. stoletja ter takratni človekov položaj na našem planetu in v vesolju nasploh. Knjiga 40.000 UR utegne v dokajšnji meri potešiti vednoželjnost vsakogar, katerega pogled ni uprt zgolj v sedanjost. Obenem nas pisec utrjuje v prepričanju, da današnji rodovi ne morejo živeti po domnevem načelu lahkoživega francoskega kralja Ludvika XIV.: „Za mano – potop!“ Njihova temeljna človeška dolžnost je, da pri svojem ravnanju mislijo tudi na prihodnje rodove.

TIHOMIR

KOUROS iz Anavysosa (530 pr. n. št.)

Izberite med novimi knjigami • Izberite med novimi knjigami

Lavo Čermelj

Med prvim in drugim tržaškim procesom

Med letošnjo redno zbirko Slovenske matice najdemo tudi pričevanje dr. Lave Čermelja „Med prvim in drugim tržaškim procesom.“ V bistvu gre za nadaljevanje spominov, ki jih je avtor pričel objavljati leta 1969 pri SM. V svojem pričevanju se ni mogel toliko — kot bi želel — nasloniti na arhivsko gradivo — le-to je bilo uničeno — vendar je memoarna vsebina ubrana v objektivno pričevanje, osvetljuje ogroženost slovenskega človeka pod fašizmom. Preprosto knjižno opremo je izdelal Julijan Miklavčič.

Branko Hofman

In večno življenje mesa

Mariborska založba Obzorja je ob koncu preteklega leta natisnila pesniško zbirko Branka Hofmana „In večno življenje mesa“. Kdor pozna prejšnjo zbirko, pretežno ubrano v angažirano problematiko ob osebnopovedni vsebini, bo v pesnikovi noviteti našel drugačno vsebinsko osredje. Kakor da se je že poprej slutela resignacija prevesila v spoznanje, da je porajanje življenja in s tem erotika v najboljšem pomenu tista konstanta, ki je ob vsej drugi in drugače spremenljivi družbeno-osebni odzivnosti ohranja prvobitno in trajno osnovo kot nepogrešljiva življenjska sila. Zato se razodeva Hofmanu erotika kot zadnja postaja doslej neprehojene pesniške poti. Že poprej je bila erotična komponenta spremljevalka Hofmanovih pesmi, toda z zadnjo zbirko ji je dal še posebno obeležje. Narava Hofmanovih pesmi v zbirki „In večno življenje mesa“ je prevladujoče senzualna, odvezana vsakršnih spon in tabujev. Ljubezen kot prasila je izkustvena in doživljajska komponenta pesnikove ustvarjalnosti, zdaj se kaže malone kot impresivno razpoloženje „Kopavka“, zdaj kot izbruh strasti in zanosa („Veliki korak“). Med tema poloma so se Hofmanu utrnili mnogi doživljajski prebliski brez kanca sentimentalnosti. Vendar bi med najlepše pesmi te zbirke uvrstili pesem „Otroci“, ki sega po svojem bistvu v nek drug svet. Knjigo je brez posebnih estetskih dosežkov opremil Matjaz Vidic.

Karel Grabeljšek

Partizanski obrazi

Pri založbi Borec je izšla v Kurirčkovi knjižnici knjiga kratkih pripovedi Karla Grabeljška „Partizanski obrazi“. Petnajst črtic je tematsko povezanih z NOB, vendar pisatelju ne gre za nekaj izjemnega — ali povečini ne — pač pa za spominske utrinke, ki gotovo imajo realno ozadje. Drobni dogodki iz vsakdanjosti so ubrano prepričljivo v stvarni doživljajski preprosti fabuli, ki je pač najprikladnejša za mladega bralca. Sposobnost Karla Grabeljška se razodeva v hoteno prilagojenem slogu, kjer so stavki preprosti, neposredni, fabulativno povezujoči. Pisatelj ne teži k izrazni zapletenosti, zavedajoč se namena in komu je knjiga namenjena.

Hubert Požarnik

Psihologija za srednje medicinske šole

Kljub temu da je slovenska psihologija še zelo mlada — katedra za psihologijo je bila na filozofski fakulteti univerze v Ljubljani na pobudo nestorja slovenskih psihologov pokojnega univ. prof. dr. Mihajla Rostoharja ustanovljena leta 1950 — pa se Slovenci že moremo pohvaliti z vrsto izvirmih del in tudi prevodov s področja psihološke znanosti. Naj nam bo dovoljeno naštetih vsaj nekatere knjige ter njihove avtorje. Izvirna dela so: Psihologija (dr. M. Rostohar), Osnove socialne psihologije (dr. M. Rostohar), Prispelki k psihologiji (zbornik, ki ga je uredil uredniški odbor v sestavi: V. Pečjak, L. Šebek, I. Toličič), Oris sodobne psihologije (dr. A. Trstenjak), Višji psihični procesi (dr. V. Pečjak), Poglavja iz psihologije (dr. V. Pečjak), Uspešno učenje (dr. V. Pečjak), Otroka spoznamo v igri (dr. I. Toličič), Otroška psihologija (dr. I. Toličič v sodelovanju z dr. V. Smiljanič-Čolanovič), Uspešnost učencev v šoli (dr. I. Toličič, dr. L. Zorman, V. Doma), Testi znanja (dr. I. Toličič, dr. L. Zorman), Preverjanje in ocenjevanje učencev v šoli (dr. L. Zorman), Psihologija otroka in mladostnika (dr. L. Zlebnik) ter druga. V prevodu pa smo dobili: Psihologija osebnosti (dr. N. Rot), Pedagoška psihologija (dr. B. Stevanovič), Zmote in resnica o spominu (J. M. L. Hunter) ter Industrijska psihologija (B. v. Haller Gümler).

Čeprav se zdaj nismo naštetih vseh del, je že ta na hitro sestavljena bera dokaj bogata. Žal pa se s številom izvirmih srednješolskih učbenikov iz psihologije ne moremo preveč pohvaliti. Učbenik Psihologija za tretji razred gimnazije (dr. M. Zvonarevič) smo prevedli iz hrvaščine. Zategadelj s tem večjim veseljem pozdravljamo prvi slovenski srednješolski učbenik PSIHOLOGIJA ZA SREDNJE MEDICINSKE ŠOLE, ki ga je napisal prof. Hubert Požarnik, klinični psiholog — specialist, izdala in založila pa Tehniška založba Slovenije v Ljubljani.

Avtor je ta vsekakor nujno potrebni učbenik napisal z namenom, da bi dijakom približal razumevanje splošnih psiholoških zakonitosti, s posebnim poudarkom na razumevanju duševnega dogajanja pri bolnikih in njihovih svojcih, kar naj bi jim olajšalo ter sploh omogočalo pravilno ravnanje s temi ljudmi. Ta namen skuša pisec doseči tako, da abecedo spoznanj s področja psihološke znanosti nenehno povezuje z nazornim prikazom praktične uporabe teh spoznanj v ambulantnih in stacionarnih zdravstvenih zavodih. Lahko rečemo, da je avtor napisal izrazit aplikativen učbenik. Vprašanja in vaje, ki sledijo vsakemu poglavju, bodo pripomogle k temu, da se bodo dijaki intenzivneje poglabljali v razloženo snov in nenehno preverjali pridobljeno znanje.

Poleg metodičnih napotkov učiteljem, ki poučujejo ta predmet, se odlikuje učbenik tudi po tem, da ima poleg običajnega vsebinskega kazala tudi pojmovno kazalo, kar bo dijakom omogočalo, da si bodo lahko utrdili to ali ono spoznanje iz dosedanje psihološke teorije in psihološke prakse.

Učbenik PSIHOLOGIJA ZA SREDNJE MEDICINSKE ŠOLE stane 32 din.

TIHOMIR

NA NJIVI — linorez, R. Tavčar, 7. č, osn. šola Stane Žagar Kranj

France Koblar

Slovenska dramatika I

Že leta 1951 in 1954 je France Koblar spisal za potrebe Klasja „Starejšo slovensko dramo“ ter „Novejšo slovensko dramo I“, sedaj pa je v redni zbirki SM izšla „Slovenska dramatika I“. Čeprav so plodna literarnozgodovinskega raziskovalca vodile v najožjem bistvu sorodne želje, pa je razlika med knjigama Klasja in sedanjo izdajo bistvena, tako po namembnosti kot po obsegu — pa čeprav se da razvideti pri Koblarjevem delu ista metodološka in konceptualna izhodišča. Po zamisli sega „Slovenska dramatika“ od začetkov, t. j. v „preddramskem“ igranju v okviru ljudskih šeg in navad pa do dramatike do druge svetovne vojne; prvi del, ki je pravkar izšel pa sega do naturalizma in ljudskih iger F. S. Finžarja: France Koblar je že v tej knjigi jasno pokazal, da mu ne gre za prikaz v estetsko strogo odbranju, pač pa za zgodovinsko celovito prizadevanje dramskega ustvarjanja na Slovenskem. Spričo tega najdemo tudi manj in malo pomembna imena. Seveda pa je na mestu razločnica do tistega, kar je očitno kot dramatično no dejanje trajne vrednosti. Knjiga daje tudi dovolj slikovnega gradiva, ob koncu pa je podan francoski resume v prevodu Jasne Kovičeve. Za lepo opremo knjige je poskrbel Marijan Tršar.

Marijan Tršar

Sprehod po pariških galerijah

Kdor pričakuje po naslovu Tršarjeve knjige „Sprehod po pariških galerijah“ nekaj vodnik po osrednji pariških galerij (in muzej umetniške smeri), se bo znašel v zadregi, na drugačnih tirnicah posredovanja umetniškega gradiva, kot bi utegnil pričakovati. Pisca je zelo malo zanimalo zgodovinsko ozadje posameznih umetnin svoje sprehode je omejil na Louvre ter podružnico Jeu de Paume in na Muzej moderne umetnosti; tu so odsevi z velike retrospektive Picassoja, pričakovati bi vsaj še Rodinov muzej. Marijan Tršar je želel kar se da neobremenjeno od zgodovine esejistično-umetniško-estetsko razbirati niz značilnih pojavov v razvoju umetnosti, približati umetniška dela z nekoliko drugačnega zornega kota, tu in tam primerjati, razvozlati način podajanja ipd. V Louvru se omeji — kot tudi pri drugih muzejih — na gradivo, ki mu pač najbolj ustreza. Ne da bi se zaustavljaj pri izbirnem načelu — v glavnem gre za poudarjene, središčne slike posameznih avtorjev; seveda bo ta ali oni pogrešal kakšno drugo delo, drugačnega avtorja, temu se v nepregledni množini skoraj ne da izogniti. Upadljiva je odsotnost najvidnejših holandskih mojstrov. Pri muzeju moderne umetnosti je zbiral do kubizma in fauvizma, kar je presenetljivo. Posebej se je posvetil Matissovi in Picassovej retrospektivi, ne da bi obravnaval odbrana dela retrospektivno. Pisec je dejal, da se „sprehodi“ največ zaustavljajo ob analiziranju likovnih prvin, ne zanimajo pa ga zgodovinski, tematski okviri; že vnaprej se je odrekel tudi filozofskim in sociološkimi vidikom. Iz zapisanega se da slutiti, da je M. Tršar našel oporo pri Huizingu, pojmujoč umetnost kot igro. Slikovno gradivo je žal le črno-belo. Knjiga je izšla kot redna zbirka Slovenske matice. Opremil jo je Marijan Tršar.

IZŠLE SO ŠTIRI KNJIGE DRŽAVNE ZALOŽBE SLOVENIJE

Državna založba Slovenije si prizadeva, da bi bili vsi najpotrebnejši slovarji vedno na zalogi. Tako so zadnje čase izšli povečani ponatisti obeh nemških in angleško-slovenskega slovarja. Zdaj je pred nami zelo povečan srbskohrvatsko-slovenski slovar. Kot prvega, je tudi tega sestavil dr. Janko Jurančič. Slovar vsega okrog 90.000 gesel (poprečen izobraženec jih uporablja največ 15.000). Vnesene so tudi tujke in turcizmi, posebno tisti, ki jih uporablja literatura. Vseh narečnih oblik turcizmov seveda ni bilo mogoče zajeti. Slovar upošteva tudi obe izgovorjavi. Šole bi za pouk srbskohrvatskega jezika vsekakor morale imeti ta izčrpen slovar.

Izšel je tudi ponatis (predelan) LATINSKO-SLOVENSKEGA SLOVARJA avtorja Frana Bradača. To je že peta izdaja. Seveda je slovar mnogo manjši od srbskohrvatsko-slovenskega, vendar dovolj obsežen za vsakdanjo rabo.

Slovarji imajo pomembno vlogo v kulturnem in gospodarskem življenju slehernega naroda in sestavljalci bi si zaslužili več pozornosti, kot so je deležni. Državna založba Slovenije bo izdajala odslej vse slovarje v enotni opremi. Zaveda se, da v prihodnje najbolj potrebujemo razširjen rusko-slovenski in italijansko-slovenski slovar.

Izmed knjig ZGODOVINA ČLOVEŠTVA je izšel II. del DVAJSETEGA STOLETJA, ki nosi naslov PREOBRAŽANJE DRUŽB. Vsebinska zajema: „Večje spremembe v pojmi in idejah“ (človekovo razmerje do družbe, človek in narava, glavni tokovi filozofskega mišljenja itd.), „Gospodarske ustanove“, „Družbene ustanove“, „Politične ustanove“, „Vojaške ustanove“, „Religija“, „Izobraževanje“, „Uporaba prostega časa“.

V pomanjkanju sodobnih učbenikov objektivno pisane zgodovine, predvsem sedanjega časa, bo Zgodovina človeštva (kot celota) dragocen prispevek pri pouku spoznavanja družbe (sedanja knjiga je tretji zvezek o XX. stoletju; izšla bo še ena knjiga in s tem bo monografija o XX. stoletju sklenjena). „Znanstvena resnica nam je bila ves čas najvišje načelo, zato smo vse pripombe, kar smo jih dobili med dolgotrajnimi posvetovanji, tankovestno upoštevali pri

pisanju dokončnega besedila,“ pravi o zbirki Zgodovina človeštva generalni direktor UNESCO Rene Mahéu.

VELIKA PLANINA — gradivo je zbral, uredil in zapisal An. Cvec — je bogato slikovno opremljena in živahno napisana knjiga eni naših največjih in menda tudi najstarejših gorskih pašnikov Veliki planini. Ob tem imenu danes takoj pomislimo na turizem, smučanje in planinarjenje. Knjiga pa nam prikazuje Veliko planino kot bivališče pastirjev in živine. Odkriva nam začetke pašništva nas, vpleta bajke o divjih možeh in škrtih, pa narodne pesmi žive med pastirji, opisuje njihove igre, kot tudi vsakdanja opravila. Pri tem ne pozabi orisati orodja, posode, posebno pa bajt in stari Običaji ob odhodu na planino, pa narečno pisane zgodbe po povedovanju pastirjev, dajejo knjigi starosvetno žlahtnost.

Otroci naj se čim več gibljejo!

Sport, obvezna fizikultura, ter nasveti, da se moramo čim gibati, so v prvi vrsti posvečeni hrbtni. Ta je nosilka pomembnih življenjskih funkcij: njena poškodba paralizira človeka.

Zdravnica dr. Rasta Rakar pravi:

— Nepravilna drža nikakor ni samo nadležen pojav rastne bosti, temveč znak okvar, ki so v tesni zvezi z načinom življenja. Pomanjkanje sonca, zraka in gibanja, zlasti v rani mladosti, otrokom organizem.

— Ni potrebno posebej poudarjati, kako pomembno je za našo šolarja gibanje na prostem, in sicer vsaj eno do dve uri na dan. Gibanje otroka najbolj osveži in okrepi, pa tudi spočije po pornem učenju.

— Redna šolska telovadba je nadvse pomembna za pravilen lesni razvoj. Ura telesne vzgoje naj bi bila sredi pouka. Vaje po vsebujejo čim več gibanja kot tek, hoja, skakanje, plezanje, predvsem pa igre z žogo.

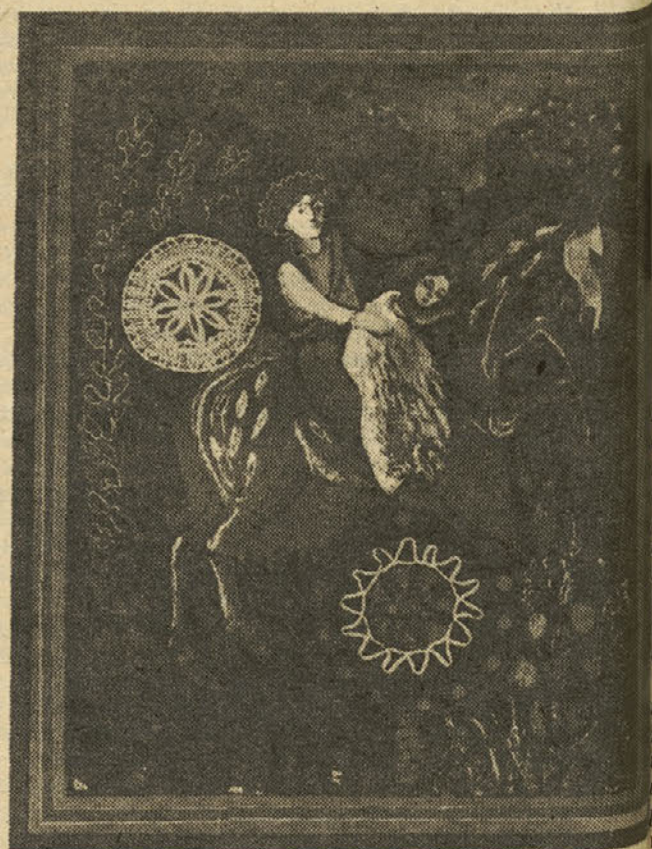
Za boljšo prometno vzgojo najmlajših

Prometna vzgoja, ki postaja vse pomembnejši sestavni del lotne vzgoje, bo zares lahko uspešna le, če bomo z njo začeli že predšolskih otrocih.

Dragocen prispevek k tovrstnim prizadevanjem je brez dvoma tanka knjižica TRI ULICE DO ŠOLE. Napisal jo je Velimir D. fejev (v originalu: Tri ulice do šole), v slovensčino prevedel Cvetko Zagorski, ilustriral in opremil Rudolf Borošak, izdala založba Mladinska knjiga v Ljubljani.

Knjižica je namenjena predšolskim otrokom ter učencem nižjih razredov osnovnih šol. Na poljuden ter izredno nazoren način seznanja otroke z osnovnimi elementi v cestnem prometu, cestiščem, pločnikom, križiščem, prehodom za pešce, prometnih miličnikom, semaforom in prometnimi znaki ter z njihovo vlogo. Da bi otrokovo pozornost še bolj pritegnili, je avtor vključil v besedilo tudi dopolnjevalke. Z njimi spodbuja aktivnost otrok, jim omogoča, da se igraje nauče osnovnih prometnih pravil, javnih za pešce, obenem pa si bogate in utrjujejo že osvojeni sedni zaklad.

Čeprav ima drobna knjižica TRI ULICE DO ŠOLE samo 12 strani, je doživela velik uspeh, saj je izšla že v četrti izdaji. Žal je starše z manjšimi osebnimi dohodki malce predraga; stane namreč 12 din.

NOVE STROKOVNE KNJIGE

1. Mirko Brazda: Metode rada s audiovizualnim sredstvom in stavi zemljepisa. Zagreb, Školska knjiga 1972.
2. Silvije Pongrac: Dopisno obrazovanje. Zagreb, Andragoški center Zajednice narodnih i radničkih sveučilišta Hrvatske 1972.
3. Potrč Jože: O socialistični etiki in moralni. Maribor, Založba Obzorja 1972.
4. Šola in religija. Zbornik razprav I. Ljubljana, Zavod za šolsko SR Slovenije 1972.
5. Zbornik za historiju školstva i prosvjete. 6. Zagreb 1971, Hrvatski školski muzej, Pedagoški muzej u Beogradu in Slovenski školski muzej v Ljubljani.

